

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Управління товарними запасами підприємства

за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю
«Мегастронг», м. Київ

Студента 2 курсу 1 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економіка
підприємства»

Гопкало Олександра
Віталійовича

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Ганечко Ірина
Григорівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Блакита Ганна
Владиславівна

Київ 2018
ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна сутність та класифікація товарних запасів.....	8
1.2. Методи оцінки ефективності формування товарних запасів	21
1.3. Методологічні засади управління товарними запасами підприємства.....	32
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА СТАНУ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ ТОВ «МЕГАСТРОНГ»	38
2.1. Динаміка обсягів та складу товарних запасів.....	38
2.2. Аналіз факторів, які визначають розмір та швидкість обороту товарних запасів підприємства	48
2.3. Оцінка ефективності управління товарними запасами на підприємстві	57
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ ТОВ «МЕГАСТРОНГ»	64
3.1. Напрямки вдосконалення політики управління товарними запасами підприємства.....	64
3.2. Визначення планового обсягу та складу товарних запасів підприємства ...	73
3.3. Прогнозна оцінка ефективності управління товарними запасами ТОВ «Мегастронг».....	79
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	91

АНОТАЦІЯ

Гопкало О.В. "Управління товарними запасами підприємства" (за матеріалами ТОВ "Мегастронг", м. Київ). – Рукопис.

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 "Економіка", спеціалізація "Економіка підприємства" – Київський національний торговельно-економічний університет – Київ, 2018.

Випускну кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню теоретичних, методичних і практичних аспектів управління товарними запасами підприємства. У роботі представлено теоретичні основи управління, інструменти та результати діагностики стану товарних запасів підприємства. На основі отриманих результатів надано характеристику наявних проблем та запропоновано шляхи покращення стану товарних запасів підприємства.

Ключові слова: товарні запаси, товарооборот підприємства, оборотність, рентабельність, логістика, управління, запаси, товари.

ABSTRACT

Gopkalo O.V. "Management of inventories of the enterprise " (based on the materials of LLC "Megastrong", Kyiv). - The manuscript.

Graduation qualification work in specialty 051 "Economics", specialization "Economy of Enterprise " - Kyiv National University of Trade and Economics - Kyiv, 2018.

The final qualification work is devoted to the study of theoretical, methodological and practical aspects of the management of inventory of the enterprise. The paper presents the theoretical foundations of management, tools and results of the diagnosis of the state of inventory of the enterprise. On the basis of the received data the characteristic of the existing problems is given and ways of improvement of the stock of the enterprise are offered.

Key words: commodity stocks, turnover of the enterprise, profitability, logistics, management, stocks, goods.

ВСТУП

Актуальність теми. Формування умов стійкого економічного зростання торговельної галузі, забезпечення все більш повного задоволення потреб покупців та безперервного здійснення торгово-технологічного процесу значною мірою пов'язано із підвищенням ефективності управління товарними запасами в підприємствах роздрібно́ї торгівлі. В цих підприємствах товарні запаси є одним з найвагоміших видів активів.

За 2015-2017 роки сума товарних запасів в підприємствах торгівлі зростала високими темпами, але їх рівень продовжує залишатись вкрай низьким. Основним чинником такого стану є недостатній обсяг фінансових ресурсів торговельних підприємств, що спрямовуються на формування товарних запасів, зокрема, повна відсутність на переважній більшості з них власного оборотного капіталу. Крім того, внаслідок високої вартості, до фінансування товарних запасів майже не залучається банківський капітал. В цих умовах формування товарних запасів в підприємствах торгівлі на сучасному етапі поставлено в повну залежність від можливостей залучення ними товарного кредиту. Негативний вплив недостатнього рівня формування товарних запасів на кінцеві результати господарської діяльності торговельних підприємств та стан задоволення попиту покупців поглиблюється низьким рівнем управління ними в цій ланці товароруку. В першу чергу це стосується таких напрямків управління товарними запасами в підприємствах торгівлі, як недостатня координованість окремих управлінських рішень в цій сфері різних функціональних служб управління; відсутність інтегрованої політики управління товарними запасами, спрямованої на реалізацію стратегічних цілей розвитку підприємства; недостатнє обґрунтування термінів замовлення і доставки товарів на підприємство; низький рівень впровадження і використання сучасних методів внутрішньої логістики в процесі товароруку; використання неефективних форм контролю за станом і рухом товарних запасів тощо.

Окремі теоретичні та методичні аспекти проблеми управління товарними запасами в торговельних підприємствах досліджувалися в останні роки вітчизняними науковцями – Білик М.Д., Бланком І.О., Власовою Н.О., Гринюк Н.А., Гуляєвою Н.М., Занько Б.М., Кругловою О.А., Лігоненко Л.О., а також зарубіжними вченими – Балабановим І.Т., Бакановим М.І., Малевич Р.П., Дарбіняном М.М., та ін. В працях цих науковців досить широко висвітлюються питання нормування та планування товарних запасів, деякі із форм контролю за їх рухом, система основних узагальнюючих показників ефективності управління ними.

В той же час в сучасній науковій літературі відсутні ґрунтовні розробки щодо визначення товарних запасів як об'єкту інтегрованого управління різними функціональними системами управління торговельного підприємства; сутності, мети і задач комплексного управління ними в підприємствах роздрібно́ї торгівлі; особливостей управління ними в підприємствах різних форм товарної спеціалізації. Актуальність цих питань в умовах формування в Україні розвиненого ринкового середовища та їх роль в забезпеченні ефективного розвитку підприємств роздрібно́ї торгівлі зумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та практичних аспектів управління товарними запасами підприємства.

Відповідно до плану були поставлені наступні основні **завдання**:

- дослідити економічну сутність та класифікацію товарних запасів на підприємствах торгівлі;
- визначити методи оцінки ефективності формування товарних запасів;
- розглянути методологічні засади управління товарними запасами в торговельних підприємствах;

- визначити динаміку обсягів та складу товарних запасів підприємства ТОВ «Мегастронг»;
- проаналізувати фактори, які визначають розмір та швидкість обороту товарних запасів на підприємстві «Мегастронг»;
- оцінити ефективність управління товарними запасами на підприємстві «Мегастронг»;
- обґрунтувати напрями вдосконалення політики управління товарними запасами на ТОВ «Мегастронг»;
- визначити плановий обсяг та склад товарних запасів на ТОВ «Мегастронг»;
- дати прогнозну оцінку ефективності управління товарними запасами на ТОВ «Мегастронг».

Об'єктом дослідження є процес управління товарними запасами підприємства торгівлі.

Предметом дослідження є теоретичні засади та методологічний інструментарій управління товарними запасами підприємства.

Емпірична база дослідження. Аналітична частина випускної кваліфікаційної роботи виконана за даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності товариства з обмеженою відповідальністю «Мегастронг», основна діяльність якого – роздрібна торгівля та дрібнооптовий продаж продовольчих товарів.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалося із застосуванням діалектичного методу пізнання, конкретного і абстрактного, логічного та історичного, етимологічного та онтологічного аналізу, монографічного аналізу, контент-аналізу та функціонального аналізу. Використовувались загальноприйняті наукові методи вивчення економічних процесів: системного аналізу, статистичний, економіко-математичного моделювання та інші.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, статистичні та аналітичні матеріали Державного комітету статистики України, монографічні роботи та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів з досліджуваної проблеми.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих напрямків вдосконалення політики управління товарними запасами підприємства ТОВ «Мегастронг».

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано наукову статтю на тему: «Методологічні засади управління товарними запасами підприємств» у збірнику наукових статей студентів КНТЕУ «Економіка та фінанси підприємства».- Ч. 2. - 2018. – с. 37-40

Структура випускної кваліфікаційної роботи визначена метою й завданнями та включає вступ, три розділи, висновки та пропозиції, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та класифікація товарних запасів

Функціонування та успішна діяльність роздрібних торговельних підприємств на споживчому ринку значною мірою залежить від ефективності управління товарними запасами. В сучасній літературі поняття товарних запасів торговельних підприємств розглядаються з різних боків, в залежності від того, об'єктом якого управління вони є. Так, існують різні підходи до визначення товарних запасів в системі бухгалтерського обліку, операційного менеджменту, фінансового менеджменту, логістичного менеджменту. Кожен з цих підходів розглядає лише окремі сутнісні характеристики цього поняття, що не дає змогу ідентифікувати його як цілісний об'єкт управління з позицій системності, а відповідно і приймати найбільш ефективні комплексні управлінські рішення, спрямовані на забезпечення стійкого економічного зростання роздрібно-торговельного підприємства та збільшення його ринкової вартості.

Розвиток методологічних засад управління товарними запасами в торговельних підприємствах в сучасних умовах їх функціонування потребує поглиблення поняття товарних запасів з позицій їх характеристики як об'єкта системного управління. Такий підхід потребує перш за все висвітлення найбільш суттєвих характеристик поняття "товарні запаси". Система таких характеристик в найбільш узагальненому вигляді подається на рис. 1.1.

Розглянемо кожен із визначених характеристик більш детально.

1. Товарні запаси підприємства роздрібно-торгівлі визначаються як один з найважливіших видів його активів.

Таке визначення товарних запасів характеризує їх як об'єкт бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту в будь-яких підприємствах реального сектору економіки, що здійснюють продаж товарів.

Ідентифікація товарних запасів як одного з видів активів підприємства передбачає два важливі моменти, що мають бути враховані в процесі їх обліку: по-перше, оцінка товарних запасів може бути достовірно визначена; по-друге, ця оцінка може змінюватись у часі внаслідок зміни факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на неї.

Рис. 1.1. Основні сутнісні характеристики поняття «товарні запаси» [46]

Характеристика товарних запасів як активу в системі фінансового менеджменту визначає їх як об'єкт управління, кількісні параметри якого мають бути узгоджені із фінансовим потенціалом підприємства, по якому мають бути визначені оптимальні схеми та джерела фінансування.

Нарешті, визначення товарних запасів як найважливішого виду активів торговельного підприємства базується на розмірі питомої ваги, яку вони обіймають у загальному складі його активів.

2. Натурально-речову форму товарних запасів підприємства роздрібної торгівлі як активу становить сукупність товарів споживчого призначення.

Таке визначення товарних запасів визначає їх в першу чергу як об'єкт операційного менеджменту та маркетингу.

Визначення товарних запасів торговельного підприємства як сукупності товарів споживчого призначення виходить із основної функції роздрібної торгівлі – забезпечувати задоволення споживчого попиту населення на товари. Відповідно, предметом формування товарних запасів в підприємствах торгівлі є сукупність товарів, що вироблена з метою задоволення споживчого попиту. Це є однією з найважливіших галузевих ознак запасів товарів.

З цією ж характеристикою товарних запасів торговельних підприємств пов'язано і те, що вони є предметом обертання лише на споживчому ринку. На цьому ринку вони виступають як один із елементів товарної пропозиції, яка реально представлена на ньому у конкретному моменті часу. У більш конкретному кількісному виразі товарні запаси торговельних підприємств як елемент товарної пропозиції виступають у одній із форм їх товарних ресурсів.

Як елемент товарної пропозиції на споживчому ринку товарні запаси торговельних підприємств є предметом відповідної регуляторної політики державних органів управління, що підпорядкована соціальній політиці держави в сфері задоволення попиту населення на товари. Рівень товарних запасів в

торгівельних підприємствах виступає як один з індикаторів економічної безпеки держави в сфері товарного споживання населення.

3. Товарні запаси являють собою сукупність товарів, що придбані підприємством для подальшого продажу кінцевим споживачам.

Ця особливість товарних запасів підприємств роздрібної ланки торгівлі характеризує їх як такі, що після їх реалізації не можуть далі функціонувати у такій формі. Якщо товарні запаси підприємств посередницької або оптової торгівлі після продажу змінюють тільки їх власника, а не функціональну форму, товарні запаси торговельних підприємств роздрібної торгівлі в момент їх реалізації припиняють форму свого функціонування. Природно, що мова в даному разі йде про безпосередню функцію торговельних підприємств – продавати товари населенню для задоволення його споживчого попиту – окремі оптові продажі товарів підприємствами роздрібної торгівлі до складу роздрібного товарообороту не включаються і відповідно запаси товарів, що їх обслуговують до роздрібних не відносяться.

Таким чином, товарні запаси торговельних підприємств згідно з наведеною їх характеристикою слід розглядати як сукупність товарів, що знаходяться у кінцевому пункті їх реалізації [40].

4. Основною метою придбання та реалізації товарних запасів в торговельних підприємствах є отримання ними підприємницького доходу. Ця узагальнена характеристика будь-яких активів підприємства щодо товарних запасів торговельних підприємств конкретизується відповідним чином – формою таких економічних зисків виступає підприємницький дохід, що отримується в процесі їх комерційної діяльності. Як засіб можливого отримання підприємницького доходу товарні запаси торговельного підприємства є об'єктом як операційного, так і фінансового його менеджменту.

Характеризуючи товарні запаси торговельних підприємств як активи, що генерують підприємницький дохід, слід відзначити, що вони виступають лише

однією з форм ресурсів, які цей дохід формують. По-перше, в процесі формування підприємницького доходу товарні запаси вступають у певну взаємодію із іншими видами активів роздрібного торговельного підприємства – основними засобами, нематеріальними активами, певними видами інших оборотних активів. По-друге, в процесі формування підприємницького доходу поряд з товарними запасами використовуються і інші види ресурсів роздрібного торговельного підприємства – трудові, фінансові, інформаційні тощо. Незважаючи на комплексний характер ресурсів, що формують підприємницький дохід торговельного підприємства, товарні запаси безумовно посідають суттєве місце у їх складі.

Нарешті, слід відзначити, що сам процес реального формування підприємницького доходу відбувається не в ході формування або утримання товарних запасів, а тільки на стадії їх реалізації. До моменту реалізації товарних запасів вони характеризують лише потенційні можливості отримання такого доходу.

5. Товарні запаси підприємства роздрібної торгівлі являють собою сукупність товарів, формування яких підпорядковано певним цільовим критеріям. Ця характеристика товарних запасів визначає їх не як безцільно залучені на підприємство товари, а як цілеспрямовано сформовану їх сукупність. По-перше, склад товарних запасів, що формується, має співпадати з тим сегментом споживчого ринку, на якому роздрібне підприємство здійснює свою діяльність. По-друге, в межах відповідного сегменту споживчого ринку склад товарних запасів має формуватись із врахуванням обраної торговельним підприємством ринкової ніші, тобто задовольняти попит конкретних верств населення. По-третє, при формуванні товарних запасів конкретного торговельного підприємства мають бути враховані такі чинники, як форма його спеціалізації, розмір площі приміщень, що призначені для зберігання, підготовки та реалізації товарів; місце розташування підприємства на певній

території та деякі інші. По-четверте, формування складу товарних запасів має враховувати можливий рівень їх доходності. Нарешті, по-п'яте, формуючи склад товарних запасів торговельне підприємство має заздалегідь визначити можливості і форми їх фінансування з тим, щоб не створювати загрози фінансовій рівновазі підприємства в процесі його розвитку [39].

Систему і конкретні параметри цільових критеріїв формування товарних запасів кожне торговельне підприємство розробляє самостійно.

б. Товарними запасами торговельного підприємства вважається лише та сукупність товарів, що належить йому від моменту їх придбання до моменту реалізації. Ця характеристика окреслює межі знаходження товарів у формі товарних запасів роздрібного підприємства як у просторі, так і у часі.

Знаходження товарних запасів роздрібного торговельного підприємства у просторі з моменту їх придбання згідно з діючою Інструкцією про облік роздрібного товарообороту і товарних запасів регламентується наступним чином:

- товари, які є в наявності у роздрібній мережі (магазинах, лавках, аптеках, кіосках, розвізній та розносній мережі), а також в дрібнооптових базах, розподільчих складах і базах, товари, які є в наявності на базах і складах, що належать роздрібним підприємствам, організаціям;
- товари, які закуплені та оплачені даним торговим підприємством, організацією і залишені на відповідальне зберігання у постачальників.
- Товари, які здані на переробку і на звітну дату знаходяться на виробничих підприємствах як власних, так і інших.

Знаходження товарних запасів роздрібного торговельного підприємства у часі характеризує такий його проміжок, в якому придбані товари знаходяться до моменту їх реалізації кінцевим споживачам.

Знаходження товарних запасів у просторі характеризує їх як об'єкт управління в системі бухгалтерського обліку та логістичного менеджменту

роздрібного торговельного підприємства, а знаходження товарних запасів у часі визначає їх ще і як об'єкт операційного та фінансового менеджменту.

Визначення в процесі проведеного дослідження найважливіших сутнісних характеристик товарних запасів підприємства роздрібної торгівлі дозволяє сформулювати це поняття наступним чином:

“Товарні запаси торговельних підприємств являють собою один з найважливіших видів його активів, що постійно оновлюються, у вигляді цілеспрямовано сформованої сукупності товарів споживчого призначення, що придбані для наступного продажу кінцевим споживачам з метою отримання підприємницького доходу і знаходяться на підприємстві до моменту їх реалізації” [9].

Систематизацію товарних запасів роздрібних торговельних підприємств доцільно будувати в розрізі наступних управляючих систем:

- I. Бухгалтерського обліку.
- II. Операційного менеджменту.
- III. Фінансового менеджменту.
- IV. Логістичного менеджменту.

В розрізі кожної із запропонованих систем управління товарними запасами сформовані певні класифікаційні ознаки, які систематизовані в табл. 1.1. Розглянемо окремі види товарних запасів підприємства роздрібної торгівлі за запропонованими їх ознаками.

I. В системи бухгалтерського обліку класифікація товарних запасів роздрібного торговельного підприємства має, за нашою думкою, проводитись за ознаками, наведеними нижче.

**Класифікаційні ознаки товарних запасів
за функціональними системами управління**

Класифікаційні ознаки товарних запасів			
I. В системі бухгалтерського обліку	II. В системі операційного менеджменту	III. В системі фінансового менеджменту	IV. В системі логістичного менеджменту
1. Термін оцінки	1. Призначення	1. Період функціонування	1. Місцезнаходження на підприємстві
2. Метод оцінки при відпуску у продаж	1. Види товарів 2. Групи товарів 3. Характер попиту 4. Ціновий рівень 5. Рівень потенційної доходності 6. Значимість в процесі контролю	2. Форма фінансування 3. Форма надаваного товарного кредиту 4. Рівень ліквідності	2. Ступінь сумісності в процесі зберігання та реалізації 3. Габарити 4. Вага

1. За термінами оцінки згідно з відповідним стандартом бухгалтерського обліку [14] слід виділяти наступні:

- первісна вартість товарних запасів складається з таких фактичних витрат: сум, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю); сум, що сплачуються за інформаційні, посередницькі та інші послуги у зв'язку з пошуком і придбанням запасів; суми ввізного мита; сум непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; затрат на вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування, включаючи витрати зі страхування та відсотки за комерційний кредит постачальників; інших витрат, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів;

- товарні запаси за поточною вартістю. Основу такої оцінки становить чиста вартість реалізації її товарних запасів, яка являє собою очікувану ціну

реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію;

- товарні запаси за вартістю реалізації. Така оцінка вартості товарних запасів підприємства роздрібної торгівлі і являє собою фактичну ціну їх реалізації покупцям.

2. За методами оцінки товарних запасів при відпуску їх у продаж згідно з діючими в Україні нормативними актами [49] слід виділяти:

- товарні запаси, що відпускаються у продаж за цінами собівартості і середнього проценту торговельної націнки. Сума торговельної націнки на реалізовані товари визначається як добуток роздрібної вартості реалізованих товарів і середнього відсотку торговельної націнки. Середній відсоток торговельної націнки визначається діленням суми залишку торговельних націнок на початок звітного місяця і торговельних націнок у продажній вартості одержаних у звітному місяці товарів на суму роздрібної вартості залишку товарів на кінець звітного місяця та роздрібної вартості одержаних в звітному періоді товарів;

- товарні запаси, що відпускаються у продаж за цінами, розрахованими іншими методами.

II. В системі операційного менеджменту класифікація товарних запасів досить широко розглядається в сучасній економічній літературі. Але не всі з розглянутих класифікаційних ознак можуть бути обрані для класифікації запасів торговельних підприємств. Перш за все, це стосується найбільш широко висвітлюваної різними авторами класифікаційної ознаки товарних запасів за місцем їх знаходження по окремих ланках товаропросувної мережі – на підприємствах промисловості; в оптовій торгівлі; в дорозі; в роздрібній торгівлі [11]. Всі товарні запаси, які ми розглядаємо, належать до одного з цих видів – до торговельних підприємств.

Класифікацію товарних запасів торгівельних підприємств в даній системі проводиться за наступними основними ознаками:

1. За призначенням згідно з Інструкцією про облік роздрібногo товарообороту і товарних запасів [15] слід виділяти:

- товарні запаси поточного зберігання. До них відносяться такі товарні запаси, які забезпечують повсякденні потреби роздрібної торгівлі;
- товарні запаси сезонного зберігання. Вони включають до свого складу такі товарні запаси, які забезпечують торгівлю ними по сезонах року;
- товарні запаси дострокового завозу. До цього виду відносяться такі товарні запаси, які створені у важкодоступних районах для забезпечення торгівлі протягом всього періоду між строками завозу.

2. За видами товарів, що знаходяться на зберіганні, мають бути виділені:

- запаси продовольчих товарів;
- запаси непродовольчих товарів.

3. За характером попиту з метою більш цілеспрямованого управління формуванням товарних запасів торгівельних підприємств їх поділяють на такі види:

- запаси товарів повсякденного попиту;
- запаси товарів періодичного попиту;
- запаси товарів епізодичного попиту.

4. За ціновим рівнем виділяють такі види товарних запасів торгівельних підприємств:

- запаси товарів з низьким рівнем цін;
- запаси товарів з середнім рівнем цін;
- запаси товарів з високим рівнем цін.

Конкретний рівень цін по товарних запасах кожної групи торговельне підприємство має встановлювати самостійно згідно з формою своєї товарної спеціалізації та обраної товарної політики.

5. За рівнем потенційної дохідності виділяють наступні види товарних запасів торговельних підприємств:

- Запаси товарів з низьким рівнем торговельної націнки.
- Запаси товарів з середнім рівнем торговельної націнки.
- Запаси товарів з високим рівнем торговельної націнки.

Критерієм віднесення запасів конкретних видів товарів до кожного з перелічених видів має виступати середній рівень торговельної націнки торговельного підприємства.

6. За значимістю в процесі контролю виділяють такі види запасів товарів:

- Товарні запаси з високою періодичністю контролю. До цього виду слід відносити запаси товарів з найбільш високими рівнями цін та торговельної націнки, а також високою оборотністю.
- Товарні запаси з середньою періодичністю контролю. До такого виду слід відносити запаси товарів з середнім рівнем цін, торговельної націнки та оборотністю.
- Товарні запаси з низькою періодичністю контролю. До цього виду слід відносити запаси товарів з низьким рівнем цін, торговельної націнки та оборотністю.

Вище були розглянуті лише основні класифікаційні ознаки товарних запасів, що можуть бути використані в процесі операційного менеджменту торговельного підприємства. Система таких ознак може бути доповнена з урахуванням особливостей операційного процесу конкретних підприємств і використанням методів управління ним.

III. В системі фінансового менеджменту класифікація товарних запасів торговельного підприємства має проводитись за такими основними ознаками:

1. За динамікою функціонування загальний розмір товарних запасів підприємства має поділятися на такі види:

- Постійна частина товарних запасів. Вона являє собою незмінну частину їх розміру, яка не залежить від сезонних та інших коливань операційної діяльності роздрібного торговельного підприємства. Ця частина товарних запасів розглядається як їх мінімум, що необхідний для здійснення торговельної діяльності.

- Змінна частина товарних запасів. Вона являє собою їх частину, яка пов'язана із сезонним зростанням обсягу реалізації товарів, необхідністю формування в окремі періоди торговельної діяльності запасів товарів сезонного зберігання та дострокового завою. У складі цього виду товарних запасів рекомендується виділяти максимальну та середню їх частину.

2. За формами фінансування загальний розмір товарних запасів поділяють на наступні три види:

- Товарні запаси, що придбані (мають бути придбані) за наявні розрахунки.

- Товарні запаси, що потребують здійснення авансових розрахунків при придбанні.

- Товарні запаси, що придбані (мають бути придбані) в кредит.

3. За формою надання товарного кредиту товарні запаси роздрібних торговельних підприємств поділяють на такі види:

- Товарні запаси, по яких товарний кредит надається з відстроченням платежу за умовами контракту.

- Товарні запаси, по яких товарний кредит надається з оформленням заборгованості векселем.

- Товарні запаси, по яких товарний кредит надається в інших формах.

4. За рівнем ліквідності товарні запаси поділяють на наступні види:

- Високоліквідні товарні запаси. До них слід відносити запаси товарів, що користуються високим попитом населення і можуть бути реалізовані в термін до трьох місяців.

- Середньо-ліквідні товарні запаси. До них слід відносити запаси товарів, що користуються нормальним попитом населення і можуть бути реалізовані в термін від трьох до шести місяців.

- Низько-ліквідні товарні запаси. До них слід відносити запаси товарів, що користуються низьким попитом населення і можуть бути реалізовані в термін від шести місяців і більше.

Така класифікація товарних запасів роздрібного торговельного підприємства використовується для управління їх формуванням в процесі забезпечення необхідного рівня його платоспроможності.

IV. В системі логістичного менеджменту (внутрішньої логістики) класифікація товарних запасів роздрібного торговельного підприємства має будуватися за методологічними принципами оптимізації матеріальних потоків дрібногостичних систем, які досить широко розглянуті в сучасній літературі [18]. Серед різних класифікаційних ознак, що характеризують матеріальні потоки, які формуються рухом товарних запасів торгівельних підприємств, мають бути виділені наступні:

За стадією операційного процесу товарні запаси поділяють на такі види:

- Товарні запаси, що знаходяться в процесі приймання.

- Товарні запаси, що знаходяться в процесі зберігання на складах та в коморах підприємства.

- Товарні запаси, що знаходяться в процесі підготовки до реалізації (фасування тощо).

- Товарні запаси, що знаходяться в процесі реалізації в торговельних залах підприємства.

За ступенем сумісності в процесі зберігання та реалізації слід виділяти наступні два види товарних запасів:

- Запаси товарів, що сумісні у зберіганні та реалізації з іншими видами товарів.
- Запаси товарів, що несумісні у зберіганні та реалізації з іншими видами товарів.

За габаритами слід виділяти:

- Запаси малогабаритних товарів.
- Запаси середньо габаритних товарів.
- Запаси високо габаритних товарів.

За вагою товарні запаси поділяються на такі види:

- Запаси легковагових товарів.
- Запаси середньо-вагових товарів.
- Запаси високо вагових товарів.

На окремих підприємствах роздрібної торгівлі ця логістична класифікація товарних запасів може бути доповнена і іншими ознаками – за видом тари, за консистенцією тощо.

Таким чином наведена класифікація товарних запасів підприємства торгівлі як об'єкта управління створює можливості декомпозиції цього управління в розрізі окремих функціональних систем та окремих рівнів управління.

1.2. Методи оцінки ефективності формування товарних запасів

Оцінка ефективності формування товарних запасів, а також принципи та показники такої оцінки досить широко розглядаються в сучасній літературі [29]. Переважна кількість дослідників розглядають принципи та показники оцінки

ефективності управління товарними запасами в торговельних підприємствах з позицій операційного менеджменту.

За загальноприйнятою методологією ефективність будь-якої діяльності вимірюється співвідношенням досягнутого ефекту та застосованих для цього ресурсів або їх витрат. Щодо якості управління, то вона вимірюється співвідношенням окремих елементів або ефекту (досягнутого результату), або ресурсів (чи їх витрат).

В процесі побудови системи показників оцінки ефективності управління товарними запасами в підприємствах роздрібно́ї торгівлі в першу чергу слід визначити, якими показниками характеризується ефект (результат) цього управління. Цей ефект найбільшою мірою характеризують наступні основні показники:

1. Обсяг роздрібно́го товарообороту. Цей показник найбільшою мірою пов'язаний із товарними запасами, бо метою їх функціонування є подальша реалізація кінцевим споживачам. Недостатність товарних запасів або перебої з їх формуванням негативно позначаються на обсязі роздрібно́го товарообороту, тобто знижує ефект їх функціонування на підприємстві. Обсяг роздрібно́го товарообороту як один з видів результату управління товарними запасами може бути виражений як за цінами реалізації товарів (товарних запасів), так і за цінами їх собівартості.

2. Сума доданої вартості товарних запасів. Цей показник характеризує результат зростання вартості закуплених підприємством товарних запасів. Він розраховується як сума торговельної націнки (розрахованої або реалізованої). Сума доданої вартості товарних запасів визначається як різниця між роздрібною вартістю реалізованих запасів та їх оцінкою за собівартістю.

3. Сума валового прибутку від реалізації товарних запасів (або прибуток від їх реалізації до оподаткування). Цей показник може бути розрахований на кожному підприємстві за наступною формулою:

$$ВП_{ТЗ} = ДВ_{ТЗ} - ПВ_{ТЗ} - НП_{ТЗ} , \quad (1.1)$$

де $ВП_{ТЗ}$ – сума валового прибутку від реалізації товарних запасів, грн.;

$ДВ_{ТЗ}$ – сума доданої вартості товарних запасів (або сума торговельної націнки), грн.;

$ПВ_{ТЗ}$ – сума поточних витрат по доведенню закуплених товарних запасів до товарного вигляду та їх реалізації, грн.;

$НП_{ТЗ}$ – сума непрямих податків в ціні реалізації товарних запасів (податку на додану вартість, акцизного збору, тощо), що сплачується торговельним підприємством, грн..

4. Сума чистого прибутку від реалізації товарних запасів (або прибуток від їх реалізації після оподаткування). Цей показник розраховується на підприємстві за наступною формулою:

$$ЧП_{ТЗ} = ВП_{ТЗ} - ПП_{ТЗ} , \quad (1.2)$$

де $ЧП_{ТЗ}$ – сума чистого прибутку від реалізації товарних запасів, грн.;

$ВП_{ТЗ}$ – сума валового прибутку від реалізації товарних запасів, грн.;

$ПП_{ТЗ}$ – сума податку на прибуток і інших обов'язкових відрахувань з прибутку, що сплачуються торговельним підприємством.

5. Сума економії поточних витрат, пов'язаних із утриманням товарних запасів. Цей показник може бути розрахований за наступною формулою:

$$ЕПВ_{ТЗ} = ППВ_{ТЗ} - ЗПВ_{ТЗ} , \quad (1.3)$$

де $ЕПВ_{T3}$ – сума економії поточних витрат, пов'язаних із утриманням товарних запасів, грн.;

$ППВ_{T3}$ – сума поточних витрат, пов'язаних із утриманням товарних запасів в попередньому періоді, грн.;

$ЗПВ_{T3}$ – сума поточних витрат, пов'язаних із утриманням товарних запасів у звітному періоді, грн..

Всі розглянуті показники визначаються за певний період часу, за який оцінюється ефективність управління товарними запасами.

Поряд з показниками ефекту мають бути визначені показники застосованих ресурсів або їх витрат в процесі управління товарними запасами в роздрібних торговельних підприємствах. Вважається що, основними показниками є наступні:

1. Сума товарних запасів за первісною вартістю
2. Сума товарних запасів за чистою вартістю реалізації
3. Сума товарних запасів за фактичною вартістю реалізації
4. Сума поточних витрат по доведенню та реалізації товарних запасів (або сума витрат по їх утриманню на підприємстві) в періоді, що розглядається.
5. Сума власного капіталу підприємства, що інвестований у товарні запаси. Вона розраховується як різниця між загальною сумою товарних запасів підприємства за первісною вартістю та сумою їх придбання за рахунок короткострокового товарного або банківського кредиту.

Перші три показники можуть визначатися на певну дату (на дату оцінки), в певному періоді в процесі їх руху (характеризуючи обсяг надходження, руху та реалізації товарних запасів) та в середньому в періоді (за розрахунком середньої хронологічної).

Четвертий показник визначається тільки за певний період, що розглядається в процесі оцінки.

П'ятий показник визначається на певну дату або як середній в періоді (за розрахунком середньої хронологічної).

Система визначених основних показників ефекту (результату) та застосованих ресурсів (витрат), що можуть бути використані в процесі оцінки ефективності управління товарними запасами в торговельному підприємстві, наведена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

**Показники ефекту (результату) та ресурсів (витрат)
в оцінці ефективності управління товарними запасами**

Показники, що характеризують ефект (результат) управління	Показники, що характеризують ресурси, що використовують в процесі управління
1. Обсяг роздрібного товарообороту.	1. Сума товарних запасів за первісною вартістю (собівартістю).
2. Сума доданої вартості товарних запасів.	2. Сума товарних запасів за чистою вартістю реалізації.
3. Сума валового прибутку від реалізації товарних запасів.	3. Сума товарних запасів за фактичною вартістю реалізації.
4. Сума чистого прибутку від реалізації товарних запасів.	4. Сума поточних витрат по доведенню та реалізації (або утриманню) товарних запасів.
5. Сума економії поточних витрат, пов'язаних із утриманням товарних запасів	5. Сума власного капіталу, інвестованого у товарні запаси.

Ідентифіковані основні характеристики ефекту (результату) та застосовуваних ресурсів (витрат) дають змогу залучити для оцінки ефективності управління товарними запасами в торговельних підприємствах наступні найважливіші показники.

1. Коефіцієнт обертання товарних запасів. Цей показник в різних модифікаціях (“швидкість обороту запасів”, “період обороту запасів в разях”) досить широко розглядається в сучасній літературі з питань оцінки ефективності управління товарними запасами [32].

Найбільш часто запропонований з них показник оцінки товарних запасів в днях товарообороту за своєю економічною сутністю більше характеризує забезпеченість підприємства товарними запасами, ніж ефективність управління ними у часі. Для оцінки ж ефективності управління рухом товарних запасів в системі як операційного, так і технологічного управління (логістики) більш придатний показник, що характеризує кількість обертань середньої суми товарних запасів в певному періоді.

Крім того, в процесі моделювання алгоритму розрахунку цього показника слід визначити - в яких цінах (у цінах реалізації або собівартості) мають провадитись його розрахунки, бо в цьому у науковців не існує єдиної думки. Такі розрахунки мають провадитись в цінах реалізації, бо згідно з новими стандартами бухгалтерського обліку товарні запаси в підприємствах роздрібною торгівлі як і товарооборот обліковуються саме в цих цінах на дату складання відповідної звітності[11].

Виходячи з цих міркувань, коефіцієнт обертання товарних запасів має розраховуватись за таким алгоритмом:

$$KO_{TЗ} = \frac{TO_p}{\overline{TЗ}_p}, \quad (1.4)$$

де $KO_{TЗ}$ - коефіцієнт обертання товарних запасів в періоді, що розглядається;

TO_p - обсяг роздрібного товарообороту в періоді за цінами реалізації (роздрібними цінами), що розглядається, грн.;

$\overline{TЗ}_p$ - середня сума товарних запасів за вартістю реалізації, грн..

2. Коефіцієнт запасомісткості товарообороту. Цей показник характеризує яка середня сума товарних запасів припадає на одиницю обсягу роздрібного товарообороту в періоді, що розглядається, і по відношенню до

першого показника є зворотнім за економічним змістом. Він розраховується за формулою:

$$KЗМ = \frac{\overline{TЗ_p}}{ТО_p}, \quad (1.5)$$

де $KЗМ$ – коефіцієнт запасомісткості товарообороту в періоді, що розглядається;

$\overline{TЗ_p}$ - середня сума товарних запасів за вартістю реалізації, грн.;

$ТО_p$ - обсяг роздрібного товарообороту за цінами реалізації (роздрібними цінами), що розглядається, грн..

Якщо в чисельнику наведеної формули замість середньої суми товарних запасів за вартістю реалізації дати середню їх суму за первісною вартістю, можна отримати показник капіталомісткості товарних запасів на одиницю товарообороту (тобто середню суму капіталу, що інвестується в товарні запаси на одиницю товарообороту).

3. Коефіцієнт нарощення доданої вартості товарних запасів. Він характеризує ефективність управлінських рішень щодо формування оцінки товарних запасів. Розрахунок цього показника може бути проведений за наступним алгоритмом:

$$КДВ_{ТЗ} = \frac{\overline{TЗ_p}}{\overline{TЗ_{п}}}, \quad (1.6)$$

де $КДВ_{ТЗ}$ - коефіцієнт нарощення додаткової вартості товарних запасів;

$\overline{TЗ_p}$ - середня сума товарних запасів за вартістю реалізації, грн.;

$\overline{TЗ_{п}}$ - середня сума товарних запасів за первісною вартістю (собівартістю), грн..

4. Коефіцієнт комерційної доходності реалізації товарних запасів. Він розраховується за формулою:

$$KKД_{ТЗ} = \frac{\sum TH_p}{\sum TЗ_p}, \quad (1.7)$$

де $KKД_{ТЗ}$ - коефіцієнт комерційної доходності реалізації товарних запасів;

$\sum TH_p$ - сума реалізованої торговельної націнки, в періоді що розглядається, грн.;

$\sum TЗ_p$ - сума товарних запасів за цінами реалізації, що продані в періоді що розглядається, грн..

5. Коефіцієнт валової рентабельності реалізації товарних запасів. Алгоритм розрахунку цього показника має наступний вигляд:

$$KBP_{ТЗ} = \frac{ВП_{ТЗ}}{\sum TЗ_p}, \quad (1.8)$$

де $KBP_{ТЗ}$ - коефіцієнт валової рентабельності реалізації товарних запасів;

$ВП_{ТЗ}$ - сума валового прибутку від реалізації товарних запасів в періоді, що розглядається, грн.;

$\sum TЗ_p$ - сума товарних запасів за цінами реалізації, що продана в періоді, що розглядається, грн..

6. Коефіцієнт чистої рентабельності реалізації товарних запасів. Цей показник має розраховуватись за наступною формулою:

$$KЧP_{ТЗ} = \frac{ЧП_{ТЗ}}{\sum TЗ_p}, \quad (1.9)$$

де $KЧР_{ТЗ}$ - коефіцієнт чистої рентабельності реалізації товарних запасів;

$ЧП_{ТЗ}$ - сума чистого прибутку від реалізації товарних запасів в періоді, що розглядається, грн.;

$\sum TЗ_p$ - сума товарних запасів за цінами реалізації, що продані в періоді, що розглядається, грн..

7. Коефіцієнт рентабельності витрат по утриманню товарних запасів. Він розраховується за формулою:

$$КРВУ_{ТЗ} = \frac{ЧП_{ТЗ}}{ПВ_{ТЗ}}, \quad (1.10)$$

де $КРВУ_{ТЗ}$ - коефіцієнт рентабельності витрат по утриманню товарних запасів;

$ЧП_{ТЗ}$ - сума чистого прибутку від реалізації товарних запасів в розглядаємо му періоді, грн.;

$ПВ_{ТЗ}$ - сума поточних витрат по доведенню закуплених товарних запасів до товарного вигляду та їх реалізації.

8. Коефіцієнт самофінансування товарних запасів. Він може бути розрахований на підприємстві за наступним алгоритмом:

$$КСФ_{ТЗ} = \frac{\overline{ВК_{ТЗ}}}{ТЗ_{\Pi}}, \quad (1.11)$$

де $КСФ_{ТЗ}$ - коефіцієнт самофінансування товарних запасів;

$\overline{ВК_{ТЗ}}$ - середня сума власного капіталу підприємства, що інвестований у товарні запаси, грн.;

$\overline{TЗ_{п}}$ - середня сума товарних запасів підприємства за первісною вартістю, грн..

9. Коефіцієнт чистої рентабельності власного капіталу, що інвестований у товарні запаси. Розрахунок цього показника може бути проведений за наступним алгоритмом:

$$КРВК_{ТЗ} = \frac{ЧП_{ТЗ}}{ВК_{ТЗ}}, \quad (1.12)$$

де $КРВК_{ТЗ}$ - коефіцієнт чистої рентабельності власного капіталу, що інвестований у товарні запаси;

$ЧП_{ТЗ}$ - сума чистого прибутку від реалізації товарних запасів в періоді, що розглядається, грн.;

$\overline{ВК_{ТЗ}}$ - середня сума власного капіталу підприємства, що інвестований у товарні запаси, грн..

10. Відносна економія поточних витрат, пов'язаних із утриманням (рухом) товарних запасів в підприємстві. Цей показник обраховується за наступною формулою:

$$ВЕПВ_{ТЗ} = \frac{ЕПВ_{ТЗ}}{\sum TЗ_p} \times 100, \quad (1.13)$$

Де $ВЕПВ_{ТЗ}$ - відносна економія поточних витрат, пов'язаних із утриманням (рухом) товарних запасів в підприємстві, в %;

$ЕПВ_{ТЗ}$ - сума економії поточних витрат, пов'язаних із утриманням (рухом) товарних запасів в підприємстві в періоді, що розглядається, грн.;

$\sum TЗ_p$ - сума товарних запасів за цінами реалізації, що продана в періоді, що розглядається, грн. (або обсяг матеріальних потоків товарних запасів у відповідних одиницях в періоді, що розглядається).

Данні показники дозволяють проводити оцінку ефективності управління товарними запасами в торговельних підприємствах в розрізі кожної з систем цього управління. В процесі проведення такої оцінки слід виділяти основні показники, до яких відносять: Коефіцієнт нарощення доданої вартості товарних запасів; Коефіцієнт обертання товарних запасів; Коефіцієнт чистої рентабельності власного капіталу, що інвестований у товарні запаси; Відносна економія поточних витрат, пов'язаних із рухом матеріальних потоків товарних запасів в підприємстві. Всі інші із вище розглянутих показників оцінки ефективності управління товарними запасами пропонується розглядати як допоміжні.

Система цих показників якості управління товарними запасами може доповнюватись з урахуванням особливостей господарської діяльності конкретного підприємства роздрібної торгівлі.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє запропонувати для оцінки ефективності і якості управління товарними запасами загальну систему показників з виділенням основних та допоміжних з них і диференційованих по окремих функціональних системах управління торговельних підприємств (дод. А).

Для поглибленого аналізу ефективності використання товарних запасів потрібно визначати вплив різних факторів на зміну періоду обертання товарів, наприклад, зміну середніх товарних запасів, зміну обсягу реалізованих товарів, зміна структури товарообороту та часу обертання окремих товарних груп. Врахування цих чинників сприятиме підвищенню ефективності управління товарними запасами.

1.3. Методологічні засади управління товарними запасами підприємства

Управління товарними запасами підприємств торгівлі є одним з найскладніших видів функціонального управління, тісно пов'язаним із системою бухгалтерського обліку, операційного, фінансового та логістичного менеджменту. Окремі питання цього управління активно досліджуються вже понад три останні десятиріччя – першою найбільш відомою науковою працею по цій проблемі була монографія М.М.Дарбіняна – “Товарні запаси в торгівлі та їх оптимізація”, що вийшла в 1978 році. Цій проблемі були присвячені і інші праці радянських науковців – Гоголя Б.І., Наговіциної Л.П. Іваницького В.І. та деяких інших. Значна увага приділяється цій проблемі і на сучасному етапі, про що свідчить велика кількість робіт українських, російських та білоруських науковців [2;33;48].

Більш широкий розгляд питань сутності управління товарними запасами міститься в підручнику Мазаракі А.А., Лігоненко Л.О. та Ушакової Н.М. “Економіка торговельного підприємства”, які характеризують його як “комплекс заходів, що спрямовані на формування та підтримання їх оптимального обсягу” [33]. Такий підхід розглядає управління товарними запасами торговельного підприємства як комплексну систему і дозволяє характеризувати це управління не тільки в межах їх нормування та планування. В той же час, слід зазначити, що “комплекс заходів” характеризує не стільки зміст управління, скільки його продукт.

Найбільш вдало, визначення сутності управління товарними запасами міститься в дисертаційному дослідженні Круглової О.А. “Ефективність управління товарними запасами у підприємствах роздрібною торгівлі”, яка визначає його “як процес формування та використання запасів, спрямований на досягнення економічних цілей розвитку підприємства” [29].

В цьому визначенні управління розглядається як процес (що відповідає сучасній управлінській парадигмі), сформульовано предмет цього управління – “формування і використання запасів”, і визначення цілеспрямованості цього процесу. В своєму дослідженні автор підкреслює також, що управління товарними запасами в підприємствах роздрібно́ї торгівлі має “враховувати завдання торговельного та фінансового менеджменту” [29].

Процес управління товарними запасами роздрібних підприємств має носити цілеспрямований характер, тобто спиратись на певні цільові орієнтири. Це потребує чіткого визначення як головної мети, так і задач цього управління.

Так, у найбільш спрощеному підході цільовою функцією управління товарними запасами визначається забезпечення безперервності торговельного процесу. Як приклад такого підходу можна привести наступний висновок Олініченко К. С: “Задачею управління запасами є забезпечення безперервності операційного процесу при збереженні мінімуму страхового запасу” [40]. Як можна побачити з цього визначення управління товарними запасами позбуто будь-яких економічних орієнтирів та критеріїв оптимальності бо чим більшим є розмір цих запасів (включаючи і страхову їх частину), тим більш гарантованим є безперервність торгово-технологічного процесу. Але нарощення товарних запасів без врахування обмежень з боку попиту покупців, фінансових ресурсів підприємства, розміру його приміщень тощо не дозволить отримати необхідний економічний ефект управління ними.

Найбільш широко в сучасній літературі цільова функція управління товарними запасами зводиться до двох напрямків – забезпечення безперебійності торгівлі та мінімізації витрат, пов’язаних із їх функціонуванням. Такий висновок ми зустрічаємо в роботі Покропивний С. Ф.: “Мета управління товарними запасами – формування та підтримка їх розміру на такому рівні, який дозволяє забезпечити безперебійну торгівлю кожним товаром при мінімальних витратах” [42].

Реалізація цілей і задач будь-якого управління здійснюється шляхом виконання ряду управлінських дій, що отримали назву функцій управління. Вперше їх склад був сформульований ще А. Файоном, який виділив п'ять вихідних загальних функцій управління: планування, організування, розпорядження, координування та контроль. В процесі подальшої розробки теорії управління ці загальні функції управління були доповнені ще мотивацією та деякими іншими. Система таких функцій притаманна будь-якому виду функціонального управління підприємством, включаючи і підприємства роздрібною торгівлі, і досить широко розглянута в сучасній літературі з питань менеджменту [10].

Поряд з цим, загальними функціями управління, кожна з його функціональних управляючих систем має свої специфічні функції, особливість яких визначається їх предметом, цілями та задачами.

Визначення специфічних функцій управління товарними запасами в торговельних підприємствах суттєво впливає на ефективність його організації, в першу чергу, на формування організаційної структури цього управління в підприємстві, раціональне розділення та кооперацію управлінської праці, конкретизацію функціональних обов'язків менеджерів, що здійснюють це управління.

Виконання функцій управління товарними запасами в підприємствах роздрібною торгівлі потребує визначення послідовності здійснення окремих управлінських дій, які мають бути логічно пов'язані між собою і спрямовані на реалізацію головної мети і задач цього управління. Така послідовність управлінських дій характеризується як процес управління товарними запасами.

За висновками Покропивного С.Ф. процес управління товарними запасами складається з наступних чотирьох основних етапів: “визначення цілей управління; аналіз стану товарних запасів; оперативний облік та контроль стану товарних запасів; здійснення економічних та організаційно-технічних заходів по

формуванню та регулюванню товарних запасів і підтримки їх на оптимальному рівні” [42].

Структурно-логічну схему процесу управління товарними запасами наведено в додатку Б [33]. Характеризуючи наведену структурно-логічну схему процесу управління товарними запасами, можна визначити, що вона досить повно визначає комплекс основних управлінських дій, глибоко виділяє основні етапи цього управління і відзначається логічною побудовою.

Цілеспрямоване та ефективне управління процесами формування та руху товарних запасів в підприємствах роздрібної торгівлі визначають необхідність відповідної їх систематизації як об’єкта такого управління.

Поглиблення методологічних засад систематизації товарних запасів підприємств торгівлі на сучасному етапі має здійснюватися в трьох основних напрямках[38]. По-перше, ця систематизація має комплексно характеризувати товарні запаси підприємства як об’єкт різних видів функціонального управління його господарською діяльністю, спираючись на принцип системного підходу до визначення їх видів. По-друге, така систематизація має враховувати особливості формування та руху товарних запасів на підприємствах роздрібної ланки торгівлі. По-третє, в процесі здійснення такої систематизації має бути уточнена термінологія окремих видів товарних запасів та вона має спиратись на сучасний термінологічний апарат.

Організаційна структура управління товарними запасами формується в процесі розподілу формальних ролей в підприємстві роздрібної торгівлі та встановленні зв’язків між ними, а також між частинами структури. У системі управління працюють люди (кадри управління), які використовують у своїй роботі відповідні технічні засоби. Реалізацію основних методів управління товарними запасами на підприємствах повинні проводити спеціалісти з бухгалтерського обліку, маркетингу, логістики і функціонально-вартісного аналізу [29].

Управління товарними запасами як процес являє собою діяльність суб'єктів управління, спрямовану на досягнення визначених цілей. Процес управління повинен вирішувати два завдання: тактичне – підтримка стійкості, стабільності взаємодії та працездатності всіх елементів об'єкта управління; стратегічне – забезпечення його розвитку і вдосконалення, переведення до якісно і кількісно іншого стану.

В табл. 1.3. наведено систему специфічних функцій та відповідної політики управління товарними запасами на підприємстві торгівлі.

Таблиця 1.3.

Система специфічних функцій та відповідної політики управління товарними запасами на підприємстві

Функціональна система управління підприємством	Перелік специфічних функцій управління товарними запасами	Вид політики управління товарними запасами
I. Система бухгалтерського обліку	1. Формування своєчасної та достовірної оцінки вартості товарних запасів підприємства на всіх етапах їх руху	Облікова політика оцінки вартості товарних запасів
II. Система операційного менеджменту	2. Визначення оптимального розміру та складу товарних запасів. 3. Формування товарних запасів шляхом їх закупівлі у постачальників з урахуванням їх потенційної доходності та комерційного ризику. 4. Нормування витрат, пов'язаних із формуванням товарних запасів.	Політика формування товарних запасів
III. Система фінансового менеджменту	5. Визначення загального обсягу капіталу, що інвестується у товарні запаси по окремих періодах. 6. Визначення схем фінансування товарних запасів. 7. Вибір конкретних джерел фінансування товарних запасів. 8. Нейтралізація фінансових ризиків пов'язаних із фінансуванням товарних запасів.	Політика фінансування товарних запасів
IV. Система логістичного менеджменту	9. Забезпечення оптимальних умов зберігання товарних запасів. 10. Організація матеріальних потоків товарних запасів в процесі їх приймання, складування, підготовки до продажу та реалізації покупцям.	Технологічна політика зберігання та руху товарних запасів

Таким чином, проведені дослідження дозволило визначити основні параметри системи комплексного управління товарними запасами в підприємствах торгівлі, а саме – предмет і сутність цього управління, його головну мету і основні задачі, функції і види політики управління, а також структурно-логічну схему здійснення цього процесу. Система комплексного управління товарними запасами має бути організована на кожному роздрібному торговельному підприємстві з урахуванням особливостей торговельно-організаційного процесу, фінансової діяльності та складу матеріально-технічної бази підприємства.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА СТАНУ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ ТОВ «МЕГАСТРОНГ»

2.1. Динаміка обсягів та складу товарних запасів

В сучасних умовах ведення господарської діяльності торгівельні підприємства підтримуючи конкурентоспроможність, надійне та рентабельне функціонування у довгостроковій перспективі, багато в чому залежить від можливості задовольняти особисті потреби сучасних споживачів та здатністю збільшувати обсяги товарообороту. З цією метою ТОВ «Мегастронг» повинно підтримувати необхідне обертання реалізації товарів, забезпечити необхідний асортимент та якість товарних запасів, здійснювати ефективний контроль за користуванням та управлінням в цьому процесі для забезпечення прибутку й ефективність функціонування.

Таким чином, актуальними стають питання аналізу товарних запасів та ефективності їх використання ТОВ «Мегастронг», які дозволять забезпечити ефективне управління та прийняття управлінських рішень з цієї проблематики.

Товарні запаси ТОВ «Мегастронг» - це закуплена та оплачена товарна продукція на складах, найбільшу частку становлять запаси поточного зберігання. Нормативи товарних запасів розробляють в сумі і днях обороту. Їх визначають як загалом по підприємству, так і по товарних групах. У такому ж розрізі проводять і аналіз товарних запасів. При цьому товарні запаси враховують в роздрібних цінах, тобто цінах реалізації, у яких показується обсяг товарообороту.

Метою аналізу товарних запасів є виявлення потенційних можливостей раціонального їх формування і підвищення ефективності використання. Тому нами було проведено аналіз стану й використання товарних запасів ТОВ

«Мегастронг», за такими напрямками: оцінка наявності товарних запасів, що передбачає аналіз забезпеченості підприємства товарними запасами та формування товарного забезпечення обсягу товарообороту, а також проаналізована динаміка показників наявності та використання товарних запасів за загальним обсягом, структурою та асортиментом з використанням економіко-статистичних методів.

На ТОВ «Мегастронг» аналізом товарних запасів займається планово-економічний відділ. З метою ефективного їх використання та прискорення оборотності товарів планово-економічний відділ повинен здійснювати аналіз динаміки та асортиментної структури товарних запасів.

Аналіз динаміки товарних запасів дозволяє визначити основні параметри системи управління за товаропостачанням та збутом продукції, яку реалізує ТОВ «Мегастронг».

Проведення аналізу динаміки товарних запасів ґрунтується на використанні економіко-статистичних методів дослідження рядів динаміки, показників рівня та структури. Виявлення відхилень залишків товарних запасів, дозволяє сформулювати висновки стосовно подальшого проведення та оптимізації поставок на підприємство нових партій товарів.

Необхідність проведення динамічного аналізу товарних запасів зумовлена тим, що досліджуване підприємство за рахунок розгорнутої мережі достатньо швидко реалізує свою продукцію, а розміри складських площ не достатні для накопичування та зберігання товарів.

Проаналізуємо за даними досліджуваного підприємства зміни показників динаміки обсягу залишків товарних запасів на складі за 3 роки (2015-2017 р.) в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Динаміка залишків товарних запасів на складі ТОВ «Мегастронг»
за 2015-2017 рр., тис.грн.**

№	Асортимент продукції	Досліджуваний період			Приріст (+/-)			
					2016/2015		2017/2016	
		2015	2016	2017	Абсолютний	Відносний, %	Абсолютний	Відносний, %
1	Соуси	390,5	357,5	337,5	-33	91,55	-20	94,41
2	Наповнювачі	266	293,5	282	27,5	110,3	-11,5	96,08
3	Сиропа	410	422,5	399	12,5	103,0	-23,5	94,44
4	Пластівці кукурудзяні	387	429,5	493,5	42,5	110,9	64	114,9
5	Енергетичні напої	427	472,5	560	45,5	110,6	87,5	118,52
6	Топінги	384,5	477	439,5	92,5	124,0	-37,5	92,14
7	М'ясні консерви	327,5	422,5	51,15	95	129,0	-371,3	121,07
8	Пресерви	383,5	364,5	444,5	-19	95,05	80	121,95
9	Рибні консерви	439	384	492,5	-55	87,47	108,5	128,26
10	Пастила	792	988	1297,5	196	124,7	309,5	131,33
11	Солодкі газовані напої	22834	19930,5	29980,5	-2903,5	87,28	10050	150,43
12	Зернові батончики	475,5	793,5	996	318	166,8	202,5	125,52
13	Мінеральна вода	790	989	1010,5	199	125,1	21,5	102,17
14	Каші вівсяні	482	437,5	647,5	-44,5	90,77	210	148,00
15	Соки	20894,5	19781,5	18397	-1113	94,67	-1384,5	93,00
16	Цукерки	1564	1493,5	1571	-70,5	95,49	77,5	105,19
17	Інші товари	575	993,5	1640	418,5	59,31	646,5	165,07
18	Всього	51822	49030,5	59039,65	-2791,5	1805	10009	2002,48

За даними табл. 2.1 протягом досліджуваного періоду за 2015-2017 роки відбулося значне збільшення залишку всіх позицій товарних запасів в середньому на 1,49%. Як бачимо найбільше зростання вартісного обсягу товарних запасів спостерігалось за товарами: інші товари – 105,76%; каші

вівсяні – 57,23%; рибні консерви – 40,79%, пресерви– 26,9%, та мінеральні води 22,93%; а найменше зростання відбулося за такими позиціями як: Цукерки – 9,7%, енергетичні напої – 7,92%, пластівці кукурудзяні – 4% та соуси – 2,86%.

Одним із важливих етапів аналізу товарних запасів також є аналіз динаміки їх структури, який наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка структури залишків товарних запасів на складі ТОВ

«Мегастронг» за 2015-2017 роки. тис.грн.

№	Асортимент продукції	Досліджуваний період			Питома вага товарних запасів за 2015-2017 рр.,%				
		2015	2016	2017	2015	2016.	Приріст 16/15 рр. (+-)	2017 Р.	Приріст 17/16 рр.(+-)
1	Соуси	390,5	357,5	337,5	0,734	0,724	-0,01	0,563	-0,16
2	Наповнювачі	266	293,5	282	0,500	0,594	0,09	0,470	-0,12
3	Сиропа	410	422,5	399	0,770	0,855	0,08	0,666	-0,18
4	Пластівці кукурудзяні	387	429,5	493,5	0,727	0,869	0,14	0,823	-0,04
5	Енергетичні напої	427	472,5	560	0,802	0,956	0,15	0,934	-0,02
6	Топінги	384,5	477	439,5	0,722	0,965	0,24	0,733	-0,23
7	М'ясні консерви	327,5	422,5	51,15	0,615	0,855	0,24	0,853	-0,002
8	Пресерви	383,5	364,5	444,5	0,721	0,738	0,01	0,742	0,004
9	Рибні консерви	439	384	492,5	0,825	0,777	-0,04	0,822	0,04
10	Пастила	792	988	1297,5	1,488	2,000	0,51	2,164	0,16
11	Солодкі газовані напої	22834	19930	29980	42,906	40,33	-2,56	50,01	9,67
12	Зернові батончики	475,5	793,5	996	0,893	1,606	0,71	1,662	0,05
13	Мінеральна вода	790	989	1010,5	1,484	2,002	0,51	1,686	-0,31
14	Каші вівсяні	482	437,5	647,5	0,906	0,885	-0,02	1,080	0,19
15	Соки	20894,5	19781	18397	39,262	40,03	0,77	30,69	-9,34
16	Цукерки	1564	1493	1571	2,939	3,023	0,084	2,621	-0,402
17	Інші товари	575	993,5	1640	3,147	2,011	-1,136	2,736	0,725
18	Всього	51822	49030	59039	100	100	-	100	-

Як свідчать дані табл. 2.2 питома вага кожної товарної позицій в структурі товарних запасів коливалася не в значних межах – від 0,5% до 2%. Найбільшу питому вагу в обсягах товарних запасів займають наступні позиції: Солодкі газовані напої 44,4%, та соки в середньому 36,6%.

З метою отримання ще більш детальної інформації про склад товарних запасів та визначити найбільш ліквідні групи товарних запасів продукції на ТОВ «Мегастронг» рекомендовано впровадити проведення ABC аналізу. В основі методу ABC лежить «принцип Паретто». Мета методу ABC- полягає в тому, щоб з численної номенклатури виділити головні складові, оптимізація яких повинна бути проведена в першу чергу [12].

Для об'єкту аналізу товарних запасів на ТОВ «Мегастронг» правило ABC аналізу означає, що 20% товарів приносять 80% прибутку та 80% товарообігу. Ці 20% повинні займати найкращі місця в торговельному залі, за ними необхідно вести постійний облік та контроль, мати постійний страховий запас, спостерігати за рівнями коливань попиту, тощо.

Виконані наступні етапи ABC-аналізу. На першому етапі обираємо об'єкт аналізу (групи товарних запасів, товарні групи, товарні категорії чи товарні позиції). Деталізація за товарними позиціями є недоцільною (бо асортимент ТОВ «Мегастронг» сягає більше 500 найменувань), тому проведемо аналіз на рівні груп товарних запасів.

Також на цьому етапі визначається параметр аналізу (вклад кожної групи в обсяг продажу за кожен місяць 2017 р.). Обсяг продажу за кожною товарною групою за рік наведено в табл. 2.3.

На другому етапі необхідно визначити частку кожної групи товарних запасів в обороті ТОВ «Мегастронг» та розмістити їх в порядку її зменшення.

Таблиця 2.3

**Динаміка обсягів продажу ТОВ «Мегастронг» за товарними групами за
2015-2017 роки, тис. грн.**

№	Асортимент продукції	Досліджуваний період			Приріст (+/-)			
					2016/2015		2017/2016	
		2015	2016	2017	Абсолютний	Відносний, %	Абсолютний	Відносний, %
1	Соуси	781	715	675	-66	-8,5	-40	-5,6
2	Наповнювачі	532	587	564	55	10,3	-23	-3,9
3	Сиропи	820	845	798	25	3,0	-47	-5,6
4	Пластівці кукурудзяні	774	859	987	85	11,0	128	14,9
5	Енергетичні напої	854	945	1120	91	10,7	175	18,5
6	Топінги	769	954	879	185	24,1	-75	-7,9
8	М'ясні консерви	655	845	102,3	190	29,0	-742,7	-87,9
9	Пресерви	767	729	889	-38	-5,0	160	21,9
10	Рибні консерви	878	768	985	-110	-12,5	217	28,3
11	Пастила	1584	1976	2595	392	24,7	619	31,3
12	Солодкі газовані напої	45668	39861	59961	-5807	-12,7	20100	50,4
13	Зернові батончики	951	1587	1992	636	66,9	405	25,5
14	Мінеральна вода	1580	1978	2021	398	25,2	43	2,2
15	Каші вівсяні	964	875	1295	-89	-9,2	420	48,0
16	Соки	41789	39563	36794	-2226	-5,3	-2769	-7,0
17	Цукерки	3128	2987	3142	-141	-4,5	155	5,2
18	Інші товари	1150	1987	3280	837	72,8	1293	65,1
19	Всього	103644	98061	118079,3	-5583	220,0	20018,3	193,5

На третьому етапі необхідно розрахувати частку в обсязі товарообігу накопичувальним підсумком і визначити групу А, В та С (табл. 2.4.).

Як показує практика, співвідношення 20/80 не є абсолютним і універсальним. Часто воно трансформується в 15/85 або 30/70, в залежності від галузі в якій працює підприємство та від параметрів аналізу. Більш того, сума вхідних в співвідношення величин не обов'язково повинна дорівнювати 100 відсоткам.

Таблиця 2.4

**Аналіз асортименту торговельного підприємства ТОВ «Мегастронг» за
внеском товарних груп в товарообіг за 2015-2017 рр.**

Групи товарних запасів	Оборот по групі за 3 роки, Тис. грн..	Частка в товарообігу, %	Питома вага групи	Частка в товарообігу, % накопичувальним підсумком	Група
Солодкі газовані напої	59961,0	45,01	60%	45,01	А
Соки	36794,0	15,49		60,10	
Інші товари	3280,0	10,74	30%	71,24	В
Цукерки	3142,0	8,62		79,86	
Мінеральна вода	2021,0	6,69		86,54	
Зернові батончики	1992,0	4,66		91,20	
Каші вівсяні	1295,0	1,08	10%	92,28	С
Пастила	1120,0	0,93		93,22	
Енергетичні напої	1120,0	0,93		94,15	
М'ясні концерви	1023,0	0,85		95,01	
Пластівці кукурудзяні	987,0	0,82		95,83	
Рибні концерви	985,0	0,82		95,83	
мед	891,0	0,74		97,39	
Пресерви	889,0	0,74		98,13	
Топінги	879,0	0,73		98,87	
Сиропи	798,0	0,67		99,53	
Соуси	675,0	0,56		99,89	
Наповнювачі	564,0	0,47		100,00	

Для підприємства, що аналізується пропонуються наступні пропорції: група А – дуже важливі товари, приносять 60% результату, на досліджуваному підприємстві за товарообігом на їх частку приходиться 96755 тис. грн., вони завжди повинні бути в наявності, тобто необхідно створювати значний страховий запас. Ці товари потребують детального планування, постійного обліку та контролю (проведення більш частіших інвентаризацій). Товари групи

А за питомою вагою, які вони займають в обсязі товарообігу підприємства зображено на рис. 2.1.

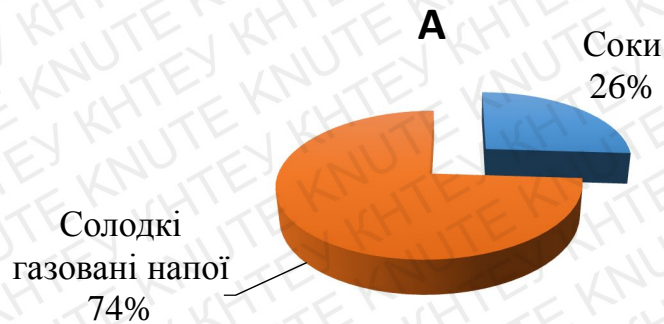

Рис. 2.1 Групи товарних запасів ТОВ «Мегастронг», які входять в групу А за ABC-аналізом товарообігу в 2015-2017 рр.

Група В – товарні запаси середньої важливості, приносять 30% результату, мають помірні обсяги продажу, доповнюють асортимент торговельного підприємства, дозволяють привернути нових покупців (рис. 2.2). За товарними запасами цієї групи необхідно мати достатній страховий запас. Облік і контроль на тому ж рівні, що й за товарами групи А, але можливі деякі пропуски (наприклад рідше проводити інвентаризації).

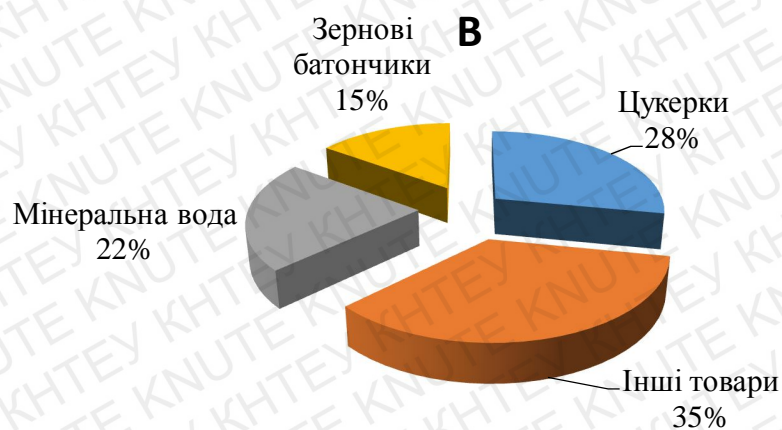

Рис. 2.2 Групи товарних запасів ТОВ «Мегастронг», які входять в групу В за ABC-аналізом товарообігу в 2015-2017 рр.

Група С – найменш важливі товарні запаси, які приносять 10% результату та мають незначні обсяги продажу, рис. 2.3.

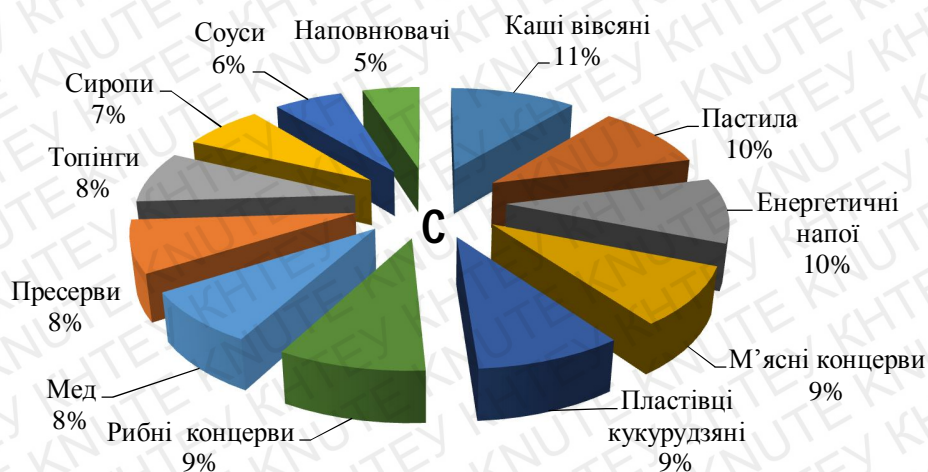

Рис. 2.3 Групи товарних запасів ТОВ «Мегастронг», які входять в групу С за ABC-аналізом товарообігу в 2015-2017 рр.

Можливо ці товари – новинки, чи товари що претендують на виключення із асортименту. Товари цієї групи слід замовляти з обережністю, розглядати можливі стимулюючі заходи щодо їх збуту (акції, знижки). Якщо після перелічених заходів вони не перейдуть до попередньої групи, від них треба відмовитись. В деяких випадках товари цієї групи можуть приносити не поганий прибуток хоч і займають незначну частку в обороті.

Проведення аналізу товарних запасів за двома параметрами: товарообігом і прибутком дозволило визначити такі групи товарних запасів: Група А – це товарні запаси, які забезпечують основну частину прибутку та товарообігу. На досліджуваному підприємстві до них відносять такі груп товарних запасів як: соки та солодкі газовані напої. Для ефективного управління цими товарами необхідно:

— будувати прогнози потреби в товарах і проводити моніторинг точності реалізації вже побудованих прогнозів;

— часто проводити інвентаризації, при цьому неприпустимим є навіть незначне відхилення даних про товарні запаси, зафіксовані в інформаційній системі торговельного підприємства від даних інвентаризації; кожне відхилення, що перевищує встановлені норми збитку, повинне розслідуватися на предмет з'ясування його причин;

— необхідно щоденно оновлювати базу даних, тобто необхідно використовувати системи з безперервним оновленням даних про товарні запаси;

— постійно слідкувати за конкурентним середовищем та коливанням попиту. Група В – це товарні запаси, які мають середні показники за усіма параметрами. До них на ТОВ «Мегастронг» відносяться: інші товари, Цукерки, мінеральні води та зернові батончики. Ці товарні групи є базовими для підприємства тому, інвентаризацію необхідно проводити періодично, можна також використовувати періодичну систему обліку, а не постійну. Група С – це групи, які не мають суттєвого впливу ні на товарообіг ні на прибуток. До неї відноситься: Каші вівсяні, пастила, м'ясні концерви, пластівці кукурудзяні, рибні концерви, мед, пресерви, топінги, сиропи, соуси та наповнювачі. Всі ці групи можна віднести до товарів пасивного попиту. Щоб підвищити на них попит, необхідно їх активно пропонувати споживачам. Для контролю за цією групою достатньо проводити інвентаризацію раз на рік, використовувати просту фіксацію даних про товари у інформаційній системі з періодичним оновленням даних.

Таким чином, якісне управління та контроль за товарним асортиментом потребує відповідного аналітичного забезпечення цього процесу. Дієвість економіко-статистичних методів аналізу товарних запасів забезпечується системністю оцінки наявності та ефективності використання товарних запасів. Використання економіко-статистичних методів аналізу дозволить проводити якісне управління та контроль за товарним асортиментом, всебічну оцінку забезпеченості підприємства товарними запасами та виявляти потенційні

можливості підвищення ефективності їх використання для забезпечення безперервного функціонування підприємства, слугуватимуть прискоренню товарообігу, мінімізації витрат, підвищенню прибутку, скороченню залежалої продукції та зниженню ризику їх списання, та максимального задоволення потреб споживачів.

2.2. Аналіз факторів, які визначають розмір та швидкість обороту товарних запасів підприємства

Обсяг товарних запасів на досліджуваному підприємстві змінюється під впливом ряду різноманітних зовнішніх та внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів відносяться рівень інфляційних очікувань, політика державного регулювання цін, ситуація на ринку, тощо. До внутрішніх факторів, які є регульованими зі сторони підприємства, відносяться обсяги товарообороту, рівень ділової активності (оборотність товарних запасів), надходження окремих позицій товарів, що реалізуються, тощо.

В цілому три зазначені вище групи внутрішніх факторів здійснюють визначальний вплив на обсяги товарних запасів на ТОВ «Мегастронг». Проаналізуємо їх більш детально.

Фактори впливу ділової активності на обсяги товарних запасів. Рівень ділової активності, як було зазначено вище, прямо впливає на обсяги залишків товару.

Важливо проаналізувати показники ділової активності (обороту) товарних запасів. Для цього потрібно розрахувати періоди обороту у днях для кожного виду запасів, виходячи з наступної формули:

$$PO_{ТЗі} = \frac{ЗПі}{РЗі} * Кд \quad (2.1)$$

де $ПО_{Тзi}$ - період обороту запасів по i -му товару;

$З_{Пi}$ та $З_{Кi}$ - відповідно запаси i -го товару на початок і на кінець періоду;

$РЗ_i$ - обсяг реалізації i -го товару у періоді;

$К_d$ - кількість днів у періоді.

Розрахунок показників ділової активності використання товарних запасів наведено в дод. В. Як свідчать наведені в додатку В показники, на досліджуваному підприємстві спостерігалось загальне скорочення періоду обороту товарних запасів.

Протягом 2015-2016 років спостерігається зростання тривалості періоду обороту товарних запасів на 1,1 дня або на 38,9%. При цьому збільшення тривалості періоду обороту в даному періоді було зумовлене операцією оберненого списання товарів зі складу виробничих запасів на склад товарної продукції, внаслідок чого збільшилися залишки товарних запасів наприкінці року. Зростання тривалості обороту в найбільшій мірі спостерігалось по наступним товарним групам:

- Кульки з какао 150г - 88,6 %
- БонАква негазована, 0,5л - 61,9%
- Aquarte 0,5л з екстрактом ромашки - 47,4 %
- ТМ АХА Батончик з шоколадом та шматочками апельсина 25гр - 21,7%
- Спрайт 0,25л скло - 72,1 %
- Фанта Апельсин, 0,33л ж/б - 218,2%
- Мюслі тропічні з медом 375г - 94,7 %
- RICH Combifit Екзотик Нектар 1.0 л - 259,8 %
- Fuzetea, Чай зелений зі смаком лимона та лайма, 0,5л - 145,8%
- VODA UA 0,4л: негазована скло - 91,6%

Вплив зміни тривалості періоду обороту товарних запасів на обсяги їх середніх залишків наведено нижче в табл. 2.5.

Розрахунок впливу зміни періоду обороту товарних запасів на середній рівень їх залишків описується за допомогою наступної факторної моделі:

$$ДТЗі = ДПОТзі * \frac{РЗі}{Кд} \quad (2.2)$$

де, ПОТ_і - періоду обороту запасів по і-му товару;

РЗ_і - обсяг реалізації і-го товару у періоді;

Кд - кількість днів у періоді

Таблиця 2.5

Зміна залишків товарних запасів у 2015-2017 роках в залежності від зміни періоду їх обороту ТОВ «Мегастронг», тис. грн.

Стаття товарних запасів	Період			Абсолютний приріст, (+/-)	
	2015	2016	2017	2016/2015	2017/2016
1	2	3	4	5	6
Цукерки натуральні ЕКО " ТМ Фрутім" яблучні 25гр	-4,7	-8,3	-17,6	-3,6	-9,3
"Fruity Nut" Батончик злаковий горіхи-йогурт-журавлина 40гр	3,5	-7,8	-23,3	-11,3	-15,5
ТМ АХА Зерновий батончик з молочним шоколадом і горіхами 25гр	-3,2	-2,2	-20,7	1	-18,5
Burn Original 0,25л ж/б	-4,4	-0,8	-28,6	3,6	-27,8
Наш Сік 0,2л: виноградно-яблучний	-1,6	3,8	-27,1	5,4	-30,9
Jaffa Minions 0,2л: банан-полуниця	-5,2	-2,0	-29,5	3,2	-27,5
Швепс, Бігер лимон, 0,25л скло	-2,6	-1,2	-20,4	1,4	-19,2
Мюслі хрусткі медові з шоколадом і горіхами (збагачені вітаміном Е) 375г	-2,1	13,9	-32,0	16	-45,9
Кукурудзяні пластівці медові 90г	-2,9	1,1	-23,9	4	-25
Каша вівсяна миттєвого приготування 240г	1,4	1,8	-23,7	0,4	-25,5

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6
Rich Kids 0,2л: яблуко-виноград, банан полуниця та яблука; яблуко-виноград-чорноплідна-горобина та малина, мультифрут	-23,0	-3,7	-248,7	19,3	-245
Зерновий батончик з наповнювачем "Лісові ягоди" 23г	-11,5	8,9	-13,1	20,4	-22
Кульки з какао 150г	-21,6	29,0	-16,9	50,6	-45,9
БонАква негазована, 0,5л	-10,8	17,2	-13,1	28	-30,3
Aquarte 0,5л з екстрактом Релакс	-10,4	13,7	-14,9	24,1	-28,6
ТМ АХА Батончик з шоколадом та шматочками апельсина 25гр	-7,6	6,6	-8,9	14,2	-15,5
Спрайт 0,25л скло	-15,3	22,3	-17,5	37,6	-39,8
Фанта Апельсин, 0,33л ж/б	-25,4	73,7	-21,9	99,1	95,6
Мюслі тропічні з медом 375г	-12,7	27,6	-17,4	40,3	-45
RICH Combifit Екзотик Нектар 1.0 л	-21,2	76,5	-22,8	97,7	-99,3
Fuzetea, Чай зелений зі смаком лимона та лайма, 0,5л	-16,4	41,5	-17,0	57,9	-58,5
VODA UA 0,4л: негазована скло	-20,9	47,1	-36,6	68	-83,7
Кока-Кола, Кока-Кола Лайт, Кока-Кола Зеро, Фанта Апельсин, Фанта Лимон, Фанта Мандарин, Спрайт 0,5л	-177,7	324,7	-203,5	502,4	-528,2
Всього:	-370,9	683,4	-899,1	1054,3	-1582,5

Як свідчать дані табл. 2.5, в цілому у 2015 році зростання рівня ділової активності впливало на зниження середнього обсягу залишків товарних запасів на 200,7 тис.грн., в тому числі по ТМ «Кока-Кола» - на 177,7 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» - на 23,0 тис.грн.

У 2016 році зниження рівня ділової активності впливало на зростання середнього обсягу залишків товарних запасів на 321,0 тис.грн., у тому числі по ТМ «Кока-Кола» - на 324,7 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» -зниження на 3,7 тис.грн.

У 2017 році підвищення ділової активності вплинуло на зменшення середнього обсягу залишків товарних запасів на 452,2 тис.грн., в тому числі по ТМ «Кока-Кола» - на 203,5 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» -зниження на 248,7 тис.грн.

Вплив товарообороту прямо визначає динаміку залишків товарних запасів на складі підприємства ТОВ «Мегастронг». Підвищення товарообороту свідчить про зростання попиту покупців на ті чи інші товари, що в цілому призводить до підвищення рівня інтенсивності витрачання товарних запасів.

Розрахунок впливу зміни товарообороту на середній рівень залишків товарних запасів описується за допомогою наступної факторної моделі:

$$\Delta TЗ_i = ПО_i * \Delta PЗ_i / Кд \quad (2.3)$$

де $ПОТЗ_i$ - період обороту запасів по i -му товару;

$PЗ_i$ - обсяг реалізації i -го товару у періоді;

$Кд$ - кількість днів у періоді (в нашому випадку - 90 дн.).

Вплив зміни обсягу товарообороту на обсяги середніх залишків товарних запасів наведено нижче в табл. 2.6.

Як свідчать дані табл. 2.6, в цілому у 2015 році зниження товарообороту впливало на зниження середнього обсягу залишків товарних запасів на 151,4 тис.грн., в тому числі по ТМ «Кока-Кола» - на 149,5 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» - на 5,9 тис.грн.

У 2016 році зростання обсягів товарообороту впливало на зменшення середнього обсягу залишків товарних запасів на 356,2 тис.грн., в тому числі по ТМ «Кока-Кола» - на 351,2 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» зниження на 5,0 тис.грн.

У 2017 році зменшення обсягів реалізації вплинуло на зростання середнього обсягу залишків товарних запасів на 382,5 тис.грн.: по ТМ «Кока-Кола» - на 199,3 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» - на 183,2 тис.грн.

Таблиця 2.6

**Зміна залишків товарних запасів в залежності від зміни обсягів
товарообороту ТОВ «Мегастронг» за 2015-2017 роки, тис.грн.**

Стаття товарних запасів	Період			Абсолютний приріст, (+-)	
	2015	2016	2017	2016/2015	2017/2016
Цукерки натуральні ЕКО " ТМ Фрутіт" яблучні 25гр	2,7	1,7	13,1	-1	11,4
"Fruity Nut" Батончик злаковий горіхи-йогурт-журавлина 40гр	-5,5	0,6	9,3	6,1	8,7
ТМ АХА Зерновий батончик з молочним шоколадом і горіхами 25гр	1,1	-2,4	11,9	-3,5	14,3
Burn Original 0,25л ж/б	2,7	1,4	18,6	-1,3	17,2
Наш Сік 0,2л: виноградно-яблучний	-0,8	-4,2	21,1	-3,4	25,3
Jaffa Minions 0,2л: банан-полуниця	3,1	-1,9	17,4	-5	19,3
Швепс, Бітер лимон, 0,25л скло	1,1	1,2	15,1	0,1	13,9
Мюслі хрусткі медові з шоколадом і горіхами (збагачені вітаміном Е) 375г	0,9	-6,1	33,2	-7	39,3
Кукурудзяні пластівці медові 90г	1,6	3,4	20,3	1,8	16,9
Каша вівсяна миттєвого приготування 240г	-0,9	1,1	23,3	2	22,2
Rich Kids 0,2л: в асорт.	5,9	-5,0	183,2	-10,9	188,2
Зерновий батончик з наповнювачем "Лісові ягоди" 23г	4,3	-9,2	16,3	-13,5	25,5
Кульки з какао 150г	14,4	-30,7	16,6	-45,1	47,3
БонАква негазована, 0,5л	9,3	-15,0	10,8	-24,3	25,8
Aquarte 0,5л з екстрактом ромашки та смаком маракуї -Релакс	7,8	-12,6	15,4	-20,4	28
ТМ АХА Батончик з шоколадом та шматочками апельсина 25гр	1,4	-5,3	17,5	-6,7	22,8
Спрайт 0,25л скло	8,8	-23,2	19,6	-32	42,8
Фанта Апельсин, 0,33л ж/б	17,3	-76,7	24,7	-94	101,4
Мюслі тропічні з медом 375г	12,2	-23,1	16,1	-35,3	39,2
RICH Combifit Екзотик Нектар 1.0 л	19,5	-73,9	23,9	-93,4	97,8
Fuzetea, Чай зелений зі смаком лимона та лайма, 0,5л	14,1	-38,1	20,7	-52,2	58,8
VODA UA 0,4л: негазована скло	36,4	-43,3	17,7	-79,7	61
Кока-Кола, Фанта Апельсин, Спрайт 0,5л	145,5	-351,2	199,3	-496,7	550,5
Всього:	303,7	-712,5	765,1	-1016,2	1477,6

Вплив обсягів надходження товарів на склад ТОВ «Мегастронг» визначає міру інтенсивності поповнення залишків товарних запасів для безперебійного здійснення торговельного процесу. Даний фактор є дуже важливим, оскільки виражає можливості системи товаропостачання підприємства. Фактор надходження товарів на склад ТОВ «Мегастронг» перебуває в залежності від наступних чинників:

- технологічні параметри складського господарства - на досліджуваному підприємстві площа складу є незначною, що прямо впливає на частоту доставок (їх збільшення за умов розширення товарообороту).
- параметри підприємства - відсутність торговельних площ позначається на скороченні обсягів запасу представницького асортименту;
- параметри постачальників - основним постачальником є ПП «Кока-Кола Бевериджиз Україна», в якій береться вагома частина продукції.

Розрахунок впливу зміни обсягу надходження товарів на середній рівень залишків товарних запасів описується за допомогою наступної факторної моделі:

$$\Delta T_{z_i} = PO_{tz_i}^H * \Delta H_i / K_d \quad (2.4)$$

де $PO_{tz_i}^H$ - період обороту запасів за обсягами надходження по і-му товару;

ΔH_i - обсяг надходження і-го товару у періоді;

K_d - кількість днів у періоді. В свою чергу:

$$PO_{tz_i}^H = \frac{z_{pi} - z_{ki}}{H_i} * K_d \quad (2.5)$$

де $PO_{tz_i}^H$; - період обороту запасів по і-му товару;

z_{pi} та z_{ki} , - відповідно запаси і-го товару на початок і на кінець періоду.

Спочатку визначимо період обороту товарних запасів за обсягами їх надходження на склад, використовуючи описану вище методику. Показники оборотності запасів за надходженням дають змогу побачити інтенсивність роботи системи доставки. Показники періоду обороту запасів за надходженням наведено у Дод. Г.

Як свідчать дані Додатку Г, в цілому період обороту товарних запасів за обсягами їх надходження має тенденцію до скорочення. Так, якщо у 2015 році середній період надходження товарних запасів на склад становив 2,9 дні, то у 2017 році - 1,7 дня, що свідчить про прискорення швидкості товаропостачання майже в 2 рази. При цьому прискорення швидкості поставок товарів спостерігається для всіх товарних груп, що свідчить про те, що всі вони користуються попитом, а точність поставок є високою. Така тенденція пояснюється реорганізацією системи доставки на ІП «Кока-Кола Бевериджиз Україна» та прискоренням обсягів завою товарів.

Вплив зміни обсягу надходження на обсяги середніх залишків товарних запасів наведено нижче в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Зміна залишків товарних запасів в залежності від зміни обсягів надходження товарів ТОВ «Мегастронг» за 2015-2017 роки, тис.грн.

Стаття товарних запасів	Період			Абсолютний приріст (+)	
	2015	2016	2017	16/15 pp.	17/16pp.
1	2	3	4	5	6
Цукерки натуральні ЕКО " ТМ Фрутім"	4,1	0,3	-48,0	-3,8	-48,3
"Fruity Nut" Батончик злаковий горіхи-йогурт-журавлина 40гр	-4,0	-1,0	-31,0	3	-30
ТМ АХА Зерновий батончик з молочним шоколадом і горіхами 25гр	2,5	-3,9	-45,1	-6,4	-41,2
Burn Original 0,25л ж/б	4,1	0,2	-50,6	-3,9	-50,8
Наш Сік 0,2л: виноградно-яблучний	0,8	-5,8	-57,5	-6,6	-51,7
Jaffa Minions 0,2л: банан-полуниця	4,7	-3,5	-48,0	-8,2	-44,5
Швепс, Бітер лимон, 0,25л скло	2,5	0,0	-56,2	-2,5	-56,2
Мюслі хрусткі медові з шоколадом і375г	2,1	-6,7	-55,2	-8,8	-48,5

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6
Кукурудзяні пластівці медові 90г	2,8	2,7	-50,1	-0,1	-52,8
Каша вівсяна миттєвого приготування 240г	0,5	0,0	-48,7	-0,5	-48,7
Rich Kids 0,2л: в асортименті	20,0	-17,8	-49,4	-37,8	-31,6
Зерновий батончик з наповнювачем "Лісові ягоди" 23г	4,9	-9,4	-54,5	-14,3	-45,1
Кульки з какао 150г	14,8	-31,0	-45,1	-45,8	-14,1
БонАква негазована, 0,5л	9,9	-15,7	-44,7	-25,6	-29
Aquarte 0,5л з екстрактом ромашки та смаком маракуйї -Релакс	8,4	-13,2	-45,5	-21,6	-32,3
ТМ АХА Батончик з шоколадом та шматочками апельсина 25гр	2,0	-5,5	-63,8	-7,5	-58,3
Спрайт 0,25л скло	9,3	-23,6	-44,6	-32,9	-21
Фанта Апельсин, 0,33л ж/б	17,6	-77,3	-42,4	-94,9	34,9
Мюслі тропічні з медом 375г	12,9	-24,0	-48,2	-36,9	-24,2
RICH Combifit Екзотик Нектар 1.0 л	20,1	-75,3	-42,2	-95,4	33,1
Fuzetea, Чай зелений зі смаком лимона та лайма, 0,5л	14,7	-38,9	-50,5	-53,6	-11,6
VODA UA 0,4л: негазована скло	38,2	-48,1	-54,3	-86,3	-6,2
Кока-Кола, Кока-Кола Zero, Фанта Апельсин, Спрайт 0,5л	153,0	-362,0	-536,1	-515	-174,1
Всього:	345,1	-758,7	-1499	-1105,4	-852,2

Як свідчать дані табл. 2.7, в цілому у 2015 році зростання обсягів надходження впливало на зниження зростання обсягу залишків товарних запасів на 345,1 тис.грн., в тому числі по ТМ «Кока-Кола» - на 153,0 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» - на 20,0 тис.грн.

У 2016 році зниження обсягів надходження товарів впливало на зменшення середнього обсягу залишків товарних запасів на 758,7 тис.грн., в тому числі по

ТМ «Кока-Кола» - на 362,0 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» - зниження на 17,8 тис.грн.

У 2017 році надходження товарів значно зросло, але зростання частоти поставок значно збільшилось, було зменшено нормативи формування товарних запасів з метою вивільнення зайвої складської площі для монтажу нового складського обладнання. Зниження середнього обсягу залишків товарних запасів складає 1499 тис.грн., в тому числі по ТМ «Кока-Кола» - на 536,1 тис.грн і по ТМ «Rich Kids» - зниження на 49,4 тис.грн.

Отже, підводячи підсумки даного питання, варто відмітити, що основними визначальними факторами впливу на залишки товарних запасів на досліджуваному підприємстві є обсяги товарообороту, обсяги надходження товарів на склад, рівня ділової активності реалізації (періоди обороту товарних запасів за товарооборотом) та рівня інтенсивності завозу товарів (періоди обороту товарних запасів за надходженням). Вплив рівнів ділової активності обороту та інтенсивності завозу є інтенсивними факторами впливу на формування та використання товарних запасів.

2.3. Оцінка ефективності управління товарними запасами на підприємстві

Невід’ємною складовою дослідження сучасного стану управління товарними запасами в роздрібних торговельних підприємствах України є оцінка ефективності цього управління. Така оцінка проведена з урахуванням основних показників, що були запропоновані з цією метою в розділі 1.3. Інформаційною базою для проведення такої оцінки слугували статистичні дані, підприємства ТОВ «Мегастронг» за відповідні роки (за формами 1 “Баланс” та 2 “Звіт про фінансові результати” (Дод. Д, Е).

Оцінка ефективності управління товарними запасами в ТОВ «Мегастронг» проведена за період 2015-2017 роки (на базі попередніх розрахунків середньої суми товарних запасів по кожному з років періоду, що аналізується).

Для проведення оцінки ефективності управління товарними запасами ТОВ «Мегастронг» були обрані такі показники, що з нашого погляду є найбільш значущими і забезпеченими даними статистики за 2015-2017 роки. До їх складу віднесені наступні:

- Коефіцієнт обертання запасів в разях;
- Коефіцієнт запасомісткості товарообороту.

Основу оцінки ефективності управління товарними запасами складають показники, що характеризують швидкість їх обертання, зокрема, коефіцієнт обертання запасів в разях і коефіцієнт запасомісткості товарообороту. Розглянемо динаміку цих показників по роках на підприємстві ТОВ «Мегастронг» (табл. 2.8.).

Таблиця 2.8

Динаміка показників, що характеризують швидкість обертання товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг» за 2015-2017 рр.

Показники	Роки		
	2015	2016	2017
1. Коефіцієнт обертання товарних запасів в разях	8,8	9,8	10,6
2. Коефіцієнт запасомісткості товарообороту	0,32	0,30	0,29

З наведених даних можна побачити, що основний показник оцінки швидкості обертання товарних запасів – коефіцієнт їх обертання в разях – на підприємстві за останні роки мав позитивну динаміку. Якщо у 2015 році товарні запаси ТОВ «Мегастронг» в цілому обернулись 8,8 рази, то в 2017 році кількість цих обертань зросла до 10,6 разів, або на 26%. При цьому нарощення швидкості

обертання товарних запасів відбувалось щороку, що дає змогу характеризувати цю тенденцію як стабільну впродовж всього періоду, що аналізується.

Зростання швидкості обертання товарних запасів позитивно вплинуло і на середню потребу в них в розрахунку на одиницю роздрібного товарообороту. Так, якщо в 2015 році на 1 грн. товарообороту підприємства припадало 0,32 грн. середньої суми товарних запасів, то в 2017 році він знизився до 0,29 грн. Зменшення рівня запасомісткості товарообороту (при постійному зростанні абсолютної суми товарних запасів) слід розглядати як тенденцію забезпечення ресурсозберігання, що позитивно впливає як на фінансові результати, так і на фінансовий стан підприємства в цілому.

Таким чином, можна зробити загальний висновок, що за показниками обертання товарних запасів рівень ефективності управління ними на підприємстві ТОВ «Мегастронг» за останні роки мав позитивну динаміку.

Розглянемо як формувались показники, що характеризують швидкість обертання запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг», в розрізі окремих груп продовольчих товарів (табл. 2.9).

Як свідчать результати розрахунків, що наведені в табл. 2.9, обертання запасів окремих груп продовольчих товарів коливається на підприємстві ТОВ «Мегастронг» у середньому діапазоні. Так, якщо на протязі 2017 року запаси соків обертались 21,8 разів, то м'ясні консерви – лише 6,7 рази. Такий не значний діапазон коливань обертання окремих груп продовольчих товарів, в першу чергу, визначається їх фізико-хімічними властивостями і особливостями пакування, що визначають можливий термін їх зберігання.

В періоді, що аналізується, швидкість обертання суттєво зросла по таких групах продовольчих товарів: консерви рибні, мед, крупи, безалкогольні напої. Це позитивно позначилось на показникові коефіцієнту запасомісткості їх роздрібного товарообороту.

Таблиця 2.9

Динаміка показників, що характеризують швидкість обертання запасів окремих груп продовольчих товарів ТОВ «Мегастронг» за 2015-2017 рр.

Групи продовольчих товарів	Роки			
	2015		2017	
	Коефіцієнт обертання товарних запасів в разях	Коефіцієнт запасомісткості товарообороту	Коефіцієнт обертання товарних запасів в разях	Коефіцієнт запасомісткості товарообороту
1. Консерви м'ясні	6,2	0,161	6,7	0,149
2. Консерви рибні	8,6	0,116	11,3	0,088
3. Кондитерські вироби	4,5	0,222	8,0	0,125
4. мед	8,0	0,125	9,7	0,103
5. Крупи	9,5	0,105	10,3	0,097
6. Соки	14,4	0,069	21,8	0,046
7. Безалкогольні напої	7,5	0,133	10,0	0,100
Разом товарів	8,39	0,13	11,11	0,10

Певний вплив на ефективність управління товарними запасами здійснює і такий чинник, як обсяг торговельної діяльності підприємства, в першу чергу – обсяг його роздрібного товарообороту. Тому проаналізуємо діяльність конкуруючих підприємств за цим показником та порівняємо з результатами діяльності ТОВ «Мегастронг». Результати групування обстежених підприємств в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

**Показники ефективності управління товарними запасами
конкуруючих підприємств в залежності від обсягу їх роздрібног
товарообороту за 2017 рік**

Групи підприємств за обсягом їх роздрібног товарообороту, тис.грн.	Коефіцієнт обертання товарних запасів		Коефіцієнт рентабельності товарних запасів	
	разів	в % до середнього	рівень чистог прибутку	в % до середнього
ТОВ Спрінтк	12,5	117	0,02	50
ТОВ Прем'єр фуд	9,9	93	0,09	225
ТОВ Мегастронг	10,6	97	0,05	125
ТОВ Новус Україна	8,6	81	0,03	75
В цілому по обстежених підприємствах	10,7	100	0,04	100

За результатами проведеного групування можна побачити, що показник обсягу роздрібног товарообороту суттєво впливає на швидкість обертання товарних запасів. Так, найвище значення коефіцієнту обертання товарних запасів за результатами обстеження склалося в торговельному підприємстві ТОВ Спрінтк, де він склав 12,5 разів. Це мале торговельне підприємство, фінансові можливості якого не дозволяють йому формувати товарні запаси у великих обсягах.

ТОВ «Мегастронг» має високий показник коефіцієнту товарних запасів який склав 10,6 разів. Підприємства ТОВ «Прем'єр фуд» та ТОВ «Новус Україна» мають не великі коефіцієнти обертання порівняно з іншими які склали 9,9 та 8,6 відповідно, що пов'язано з великими обсягами товарних запасів на цих підприємствах та достатньо широким асортиментом.

Також проаналізуємо оцінку ефективності витрат при реалізації товарних запасів підприємства ТОВ «Мегастронг» (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Оцінка ефективності витрат при реалізації товарних запасів

ТОВ «Мегастронг»

№ з/п	Показник	2015	2016	2017	Абсолютний приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
1	Валовий прибуток, ВП, тис.грн.	103644	98061	118079,3	14435,3	13,93
2	Операційні витрати, ОВ, тис.грн.,	11102,9	15503,8	16840,2	5737,29	51,67
3	Собівартість реалізації, С, тис.грн.	26313,8	37364,2	42774,0	16460,2	62,55
4	Питомий валовий прибуток на 1 грн. операційних витрат, ПВП, грн./грн.	3,94	2,62	2,76	-1,18	-29,91
5	Віддача витрат, Ввід, грн./грн.	9,33	6,32	7,01	-2,32	-24,89
6	Витратоємність реалізації, Вемн, грн./грн.	0,25	0,38	0,36	0,11	42,68

За даними таблиці можемо зробити висновок, що питомий валовий прибуток на 1 грн. операційних витрат зменшився на 1,18 грн./од. по відношенню до 2015 року, така зміна відбулась в наслідок збільшення операційних витрат в цілому на 5737,29 тис. грн.. Також прослідковується позитивна тенденція витратоємності реалізації яка збільшилась в цілому на 0,11 в наслідок збільшення валового прибутку.

Для узагальненої оцінки цих процесів було взято модель визначення інтегрального показника оцінки ефективності комплексного управління товарними запасами в роздрібному торговельному підприємстві який визначається за такою моделлю:

$$IE_{ТЗ} = \sqrt{I_{КО_{ТЗ}} \times I_{КРВК_{ТЗ}}} \quad (2.6)$$

де $IE_{ТЗ}$ - інтегральний показник оцінки ефективності комплексного управління товарними запасами в роздрібному торговельному підприємстві;

$I_{КОТЗ}$ - індекс зміни коефіцієнту обертання товарних запасів в періоді, що розглядається;

$I_{КРВК_{ТЗ}}$ - індекс зміни коефіцієнту чистої рентабельності власного капіталу, що інвестований у товарні запаси, в розглядаємо му періоді.

Проведені розрахунки інтегрального показника оцінки ефективності комплексного управління товарними запасами на підприємстві ТОВ «Мегастронг» за період 2015-2017 склало 0,42 (тобто менше одиниці), що свідчить про зниження загального рівня ефективності управління товарними запасами на підприємстві.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ ТОВ «МЕГАСТРОНГ»

3.1. Напрямки вдосконалення політики управління товарними запасами підприємства

Основу процесу управління товарними запасами на підприємстві ТОВ «Мегастронг» становить формування їх обсягу та складу. Недостатній обсяг товарних запасів негативно позначається на розвитку роздрібного товарообороту підприємства, обумовлює порушення в нормальному ході торговельно-технологічного процесу, призводить до зниження продуктивності праці операційного персоналу. В той же час надлишок товарних запасів призводить до “замороження” частини інвестованих в їх формування коштів, викликає більш високі втрати товарів за рахунок природного зменшення, потребує більш високих розмірів матеріально-технічної бази й призводить до втрати певної частини прибутку на вкладений капітал. Тому формування обсягів товарних запасів роздрібного торговельного підприємства в цілому та за окремими їх групами має здійснюватись на оптимізаційній основі.

Основна проблема, яка впливає на господарську діяльність підприємства, це неплатоспроможність підприємств, підприємців, фізичних осіб. Фінансово-економічні - коливання валютних курсів, зростання цін на енергоносії, газ, воду.

Для оптимізації складу та обсягу товарних запасів на ТОВ «Мегастронг» має постійно здійснюватися їх планування та контроль. А на підставі порівняння планових та фактичних даних має здійснюватися прийняття управлінських рішень щодо поновлення товарних запасів з урахуванням обсягів попиту та сезонності (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Аналіз товарних запасів ТОВ «Мегастронг» за 2017 рік

Квартали	Планові товарні запаси		Фактичні товарні запаси		Норма, дні	Відхилення +\-	
	Поквартальні тис. грн.	Щоденні тис. грн.	Сума, тис. грн.	дні		%	Дні
I	1054	17	1028	118	110	-2,44	8
II	1475	25	1315	68	70	-10,83	-2
III	1600	25	1512	81	70	-5,50	11
IV	1122	17	1201	108	110	7,06	-2
Середнє за рік	5251	21	1264	93,8	90	-3,70	3,8

На підставі даних щодо плану товарних запасів можна стверджувати, що даних показників протягом року не досягнуто. Підприємством ТОВ «Мегастронг» не виконано показників ні з обсягів товарообороту, ні з тривалості оборотів товару. Лише у четвертому кварталі план з обсягу товарообороту було виконано. Тривалість оборотів було дотримано лише у третьому кварталі. Проте, навіть запланована тривалість оборотів є занадто високою, враховуючи широкий спектр дрібних товарів недорогої цінової категорії.

В процесі визначення методичних принципів оптимізації формування товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг» ми базувалися на результатах раніше проведеного теоретичного дослідження щодо класифікації цих запасів; сутності, мети та задач управління ними, основних функцій цього управління та підходів до оцінки його результативності [24].

1. Зв'язок мети та задач оптимізації формування товарних запасів роздрібних торговельних підприємств із головною метою та задачами загального управління ними. Це означає, що критерії оптимізації формування товарних запасів мають бути спрямовані на досягнення загальної мети та окремих задач управління ними на підприємстві ТОВ «Мегастронг».

2. Комплексний підхід до оптимізації формування товарних запасів. Реалізація цього принципу має забезпечувати врахування вимог бухгалтерського обліку, операційного менеджменту, фінансового менеджменту та внутрішньої логістики в процесі оптимізаційних розрахунків загального обсягу та складу товарних запасів роздрібного торговельного підприємства.

3. Вибір в якості головного методичного інструментарію оптимізації формування товарних запасів роздрібного торговельного підприємства їх нормування по відношенню до запланованого обсягу реалізації товарів (товарообороту). Це дозволяє найбільш повно спрямувати процес оптимізації формування товарних запасів на реалізацію основної мети управління ними – забезпечення стійкого росту роздрібного торговельного підприємства у довгостроковій перспективі.

4. Відображення результатів оптимізації формування товарних запасів у поточних та оперативних планах розвитку на підприємстві ТОВ «Мегастронг». Це дозволяє спрямувати процес оптимізації формування товарних запасів на практичну реалізацію в ході господарської діяльності підприємства та забезпечити ефективний контроль за їх станом.

Розглянемо більш детально практичні підходи до реалізації окремих визначених методичних принципів в процесі оптимізації формування товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг».

Одним із складних з позиції практичної реалізації є забезпечення принципу комплексного підходу до оптимізації формування товарних запасів підприємства. В процесі розгляду комплексної системи управління товарних запасів в ТОВ «Мегастронг» були виділені чотири основні аспекти – бухгалтерський, операційний, фінансовий та логістичний. Врахування кожного з цих аспектів в процесі оптимізації формування товарних запасів має здійснюватись шляхом визначення системи критеріїв оптимізації, що найбільшою мірою відповідають їх специфіці.

Базовим в цьому процесі має бути операційний аспект, який за своїми підходами є найбільш спрямованим на реалізацію головної мети управління товарними запасами. Розвиток підприємств роздрібною торгівлі визначається перш за все розвитком роздрібного товарообороту, який має забезпечувати формування необхідного обсягу та складу товарних запасів.

Крім того, саме в процесі операційного менеджменту формуються вимоги до необхідного рівня якості обслуговування покупців за таким складовим елементом, як широта асортименту реалізованих товарів, що є найважливішою вихідною передумовою формування товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг». Нарешті, операційний процес підприємства здійснює найбільший вплив на формування найважливішого результату його господарської діяльності – суми прибутку від реалізації товарів.

Другим за важливістю в процесі оптимізації формування товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг» є реалізація вимог фінансового менеджменту. Саме цей аспект забезпечує необхідну фінансову стійкість підприємства в процесі його розвитку, а саме в процесі розвитку його товарних запасів. Фінансовий аспект формування товарних запасів може визначати певні межі їх нарощення за обсягом, забезпечує вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства, нейтралізує певні види фінансових ризиків, пов'язаних із фінансуванням цих запасів.

На основі цього, оптимізація формування товарних запасів роздрібного торговельного підприємства з позицій фінансового менеджменту, має відбуватись за наступними основними критеріями:

- забезпечення узгодження обсягу товарних запасів, що формуються, із фінансовими можливостями підприємства;
- мінімізація середньозваженої вартості капіталу, що залучається до формування товарних запасів підприємства;

- мінімізація рівня фінансових ризиків, пов'язаних із структурою капіталу, що інвестується у товарні запаси підприємства.

З позицій логістичного менеджменту найважливішою вимогою до оптимізації формування товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг» є вибір таких схем внутрішнього товаропотоку, які забезпечують найнижчий рівень поточних витрат, пов'язаний із рухом передбачених до формування товарних запасів. Відповідно, основними критеріями до оптимізації формування товарних запасів з позицій внутрішньої логістики виступають:

- забезпечення узгодження сформованого обсягу та складу товарних запасів із потенціалом матеріально-технічної бази підприємства по здійсненню ефективного товаропотоку;

- мінімізація рівня сукупних поточних витрат на організацію матеріальних потоків товарних запасів в підприємстві.

Оптимізація формування товарних запасів з позицій бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «Мегастронг» має відбуватись за такими основними критеріями:

- забезпечення виконання всіх оптимізаційних розрахунків на базі показника товарних запасів за первісною їх вартістю;

- визначення чіткої облікової політики підприємства щодо складу та угруповання поточних витрат, які пов'язані із формуванням, зберіганням та внутрішнім рухом товарних запасів.

Нормування пропонується здійснювати на основі адаптивного підходу, для реалізації якого всі товарні групи диференційовано на базі методу ABC-XYZ-аналізу.[31]

Група "А": найбільш дорогі та коштовні товари, на частку яких припадає приблизно 75-80% загальної вартості запасів, але вони складають лише 10-20% загальної кількості товарів, які знаходяться на зберіганні.

Група “В”: середні за вартістю товари. Їх частка в загальній сумі запасів складає приблизно 10-15%, але у кількісному відношенні ці запаси складають 30-40% продукції, яка зберігається.

Група “С”: найдешевші. Вони становлять 5-10% від загальної вартості виробів, які зберігаються, і 40-50% від загального обсягу зберігання.

До групи “Х” включають товари, попит на який рівномірний, або може незначно коливатися. Обсяг реалізації за товарами, включеними до даної групи, добре передбачається.

До групи “У” включають товари, які споживаються в обсягах, що коливаються. Зокрема, до цієї групи можуть бути включені товари із сезонним характером попиту. Можливості прогнозування попиту за товарами цієї групи – середні.

До групи “Z” включають товари, попит на які виникає лише епізодично, будь-які тенденції відсутні. Прогнозувати обсяги реалізації товарів цієї групи досить складно.

Результатом спільного проведення аналізу ABC і XYZ є матриця, яка складається з дев'яти різних класів наведена у табл. 3.2.

Поєднання даних про співвідношення кількості та вартості ABC – аналізу з даними про співвідношення кількості та структури споживання XYZ – аналізу дозволяють отримати цінні інструменти планування, контролю й управління для системи постачання в цілому, і управління запасами зокрема.

Отримана матриця дозволяє застосовувати різні методи нормування. Так, виходячи із значущості для торговельного підприємства управління товарними запасами групи AX визначення їх нормативу повинно здійснюватись з урахуванням існуючих методів нормування товарних запасів, специфічних особливостей кожної товарної групи та можливості адаптації до умов підприємства вже існуючих моделей управління запасами.

Таблиця 3.2

Комбінація ABC – XYZ – аналіз

	А	В	С
Х	Висока споживча вартість	Середня споживча вартість	Низька споживча вартість
	Високий ступінь надійності прогнозу поживання	Високий ступінь надійності прогнозу споживання	Високий ступінь надійності прогнозу споживання
У	Висока споживча вартість	Середня споживча вартість	Низька споживча вартість
	Середній ступінь надійності прогнозу поживання	Середній ступінь надійності прогнозу поживання	Середній ступінь надійності прогнозу поживання
Z	Висока споживча вартість	Середня споживча вартість	Низька споживча вартість
	Низький ступінь надійності прогнозу поживання	Низький ступінь надійності прогнозу поживання	Низький ступінь надійності прогнозу поживання

Найбільш прийнятними методами нормування запасів для товарів групи АХ є методи техніко-економічних розрахунків та економіко-математичного моделювання. Як базову структурну схему розрахунку нормативу доцільно використовувати загальний підхід при нормуванні техніко-економічним методом. Метод економіко-математичного моделювання вважається найбільш прийнятним при розрахунках запасу поповнення та страхової складової загального нормативу.

Нормування поточних запасів за товарами, що не увійшли до групи АХ, доцільно проводити на основі економіко-статистичних методів, керуючись критерієм мінімізації витрат з організації та проведення робіт з нормування.

Запропонований підхід до нормування товарних запасів торговельних підприємств, в основу якого покладено вибірковість та побудова "адаптивних моделей" є найбільш прийнятним при формуванні політики управління

товарними запасами за сучасних умов. Він сприяє упорядкуванню процесу планування, а також зниженню сукупних витрат, пов'язаних з управлінням запасами в цілому по підприємству.

Концепція “XYZ-аналізу” передбачає, що вся розглянута номенклатура вхідних запасів (тобто запасів матеріалів, сировини та напівфабрикатів, що використовується в процесі виробництва продукції) має бути диференційована в процесі контролю за їх рівнем і рухом в залежності від їх ролі в забезпеченні безперервності операційного процесу. До групи “X” за цією концепцією відносять такі види матеріальних запасів, що споживаються у виробничому процесі найчастіше; до групи “Y” – такі, що споживаються з меншою періодичністю, а до групи “Z” – ті, що споживаються лише періодично (споживання яких носить циклічний або сезонний характер).

На наш погляд концепція “XYZ-аналізу” може бути використана в процесі контролю за рівнем товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг» і для попередньої диференціації контрольованих видів цих запасів. З цією метою пропонується наступна диференціація товарних запасів (табл.3.3):

- До групи “X” мають бути віднесені товарні запаси поточного зберігання основного асортименту товарів (що становлять основу асортиментного переліку підприємства відповідної форми спеціалізації), попит на які носить постійний характер;

- До групи “Y” мають бути віднесені товарні запаси поточного зберігання, що доповнюють основний асортиментний перелік товарів і попит на які носить циклічний характер;

- До групи “Z” мають бути віднесені товарні запаси сезонного зберігання і дострокового завозу.

Така диференціація товарних запасів дозволяє забезпечити в процесі контролю безперебійність процесу реалізації товарів з урахуванням циклічних та сезонних коливань операційного процесу торговельного підприємства.

XYZ - аналіз проведений на основі товарних груп ТОВ «Мегастронг»

№ п/п	Товарні групи	Коефіцієнт варіації	Група (X,Y,Z)
1	Соуси	7%	X
2	Наповнювачі	5%	X
3	Сиропи	3%	X
4	Пластівці кукурудзяні	12%	Y
5	Енергетичні напої	14%	Y
6	Топінги	11%	Y
7	М'ясні консерви	72%	Z
8	Пресерви	11%	Y
9	Рибні консерви	12%	Y
10	Пастила	25%	Y
11	Солодкі газовані напої	21%	Y
12	Зернові батончики	35%	Z
13	Мінеральна вода	13%	Y
14	Каші вівсяні	21%	Y
15	Соки	6%	X
16	Цукерки	3%	X
17	Інші товари	50%	Z

Провівши XYZ-аналіз товарних груп ТОВ «Мегастронг» ми визначили до якої з X, Y чи Z групи належать товари, завдяки чому можна побудувати матрицю ABC-XYZ-аналізу для ТОВ «Мегастронг» (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Матриця ABC – XYZ – аналіз для ТОВ «Мегастронг»

	А	В	С
Х	Соки	Цукерки	Соуси; Наповнювачі; Сиропи
У	Солодкі газовані напої	Мінеральна вода	Пластівці кукурудзяні; Енергетичні напої; Топінги; Пресерви; Рибні консерви; Пастила; Каші вівсяні
Z	-	Інші товари; Зернові батончики	М'ясні консерви

Проаналізувавши матрицю ABC-XYZ-аналізу можемо дійти висновку, що високу прибутковість та регулярність продажів мають Соки, а от низьку прибутковість та нерегулярність продажів з низьким рівнем прогнозованості має товарна група “М'ясні консерви”. Тому нами рекомендовано відмовитись від продажу м'ясних консервів, а для груп СХ та СУ, щоб підвищити прибутковість та регулярність продажів рекомендуємо впровадити систему знижок (акцій).

3.2. Визначення планового обсягу та складу товарних запасів підприємства

В умовах ринкової економіки фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на обсяг і склад товарних запасів роздрібних торговельних підприємств, змінюються дуже швидко, що в більшості випадків унеможливорює отримання достовірних результатів оптимізації на тривалий період. Тому статистичні методи прогнозування обсягу та складу товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг» можуть бути застосовані лише в окремих випадках і на дуже короткий плановий період (максимум в межах одного планового кварталу).

Метод техніко-економічних розрахунків дозволяє оптимізувати обсяг та склад товарних запасів з позицій технології їх товароруху та забезпечити стійкість асортименту товарів у торговельному залі. В той же час цей метод оптимізації товарних запасів недостатньо забезпечує їх зв'язок із запланованим обсягом реалізації товарів, мінімізацією поточних витрат по формуванню та зберіганню товарів, фінансовими можливостями підприємства, тому в процесі оптимізації товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг» він може використовуватись лише як допоміжний (тобто як один із альтернативних методів оптимізаційних розрахунків).

На підприємстві ТОВ «Мегастронг» використовується метод економіко-математичного моделювання, за якими здійснюються розрахунки товарних запасів, а саме “модель економічної потреби в запасах” (або “модель EOQ”). Вона широко висвітлена в літературі з питань економіки та управління фінансами [37] і має наступний вигляд:

$$EOQ = \sqrt{\frac{2T * F}{CC}} \quad (3.1)$$

де EOQ – економічно обґрунтована потреба в запасах, при якій мінімізуються сумарні поточні витрати по їх формуванню і зберіганню;

T – запланований обсяг реалізації товарів за цінами собівартості;

F – сума поточних витрат на одне замовлення товарів у постачальників в процесі формування товарних запасів;

CC – сума поточних витрат по зберіганню одиниці товарних запасів на підприємстві.

Визначення планового обсягу та складу товарних запасів на підприємстві ТОВ «Мегастронг» на основі моделі, що розглядається, дозволяє, з одного боку, пов'язати процес їх формування із плановим обсягом товарообороту, а з

другого, – забезпечити найвищу економічність цього процесу за критерієм мінімізації сукупних поточних витрат, пов'язаних із функціонуванням товарних запасів. В той же час цей метод розрахунків базується на ряді теоретичних припущень, що обмежує можливості його практичного застосування в реальних умовах практичної діяльності ТОВ «Мегастронг». До основних з таких теоретичних припущень відносяться:

1. Запланований обсяг реалізації товарів здійснюється рівномірно по всіх інтервалах загального періоду часу і не передбачає формування страхових товарних запасів на можливе перевищення середнього попиту покупців в окремі інтервали часу. В практичних умовах такої рівномірності реалізації товарів не існує.

2. Період виконання замовлення товарів постачальниками має фіксований розмір і не змінюється впродовж всього планового періоду, що не передбачає формування страхових товарних запасів на можливе затримання передбаченого надходження замовлених товарів. В практичних умовах таке затримання надходження замовлених товарів трапляється дуже часто.

3. Сума поточних витрат на одне замовлення товарів у постачальників носить фіксований характер по кожній конкретній їх групі і не залежить від конкретного обсягу їх закупівлі. В практичних умовах ці поточні витрати торговельного підприємства зменшуються в розрахунку на одне замовлення із зростанням обсягу замовлення (за рахунок отримання відповідних цінових знижок на товари, знижок з транспортних тарифів тощо).

Цих теоретичних припущень моделі EOQ можна певним чином уникнути за рахунок відповідного її трансформування.

По-перше, розмір економічно обґрунтованої потреби в товарних запасах, що розрахований за моделлю EOQ, може бути збільшений на розмір страхового їх обсягу на випадок можливого перевищення середнього рівня попиту покупців. Цей страховий обсяг товарних запасів може бути розрахований на

базі коефіцієнта нерівномірності реалізації товарів по окремих інтервалах попереднього періоду.

По-друге, аналогічне збільшення товарних запасів може бути проведено за рахунок визначення коефіцієнту нерівномірності постачання замовлених товарів (перевищення обумовленого терміну) по окремих інтервалах передпланового періоду.

По-третє, в моделі EOQ можна варіювати значення суми поточних витрат на одне замовлення в залежності від конкретного обсягу закупівлі товарів у постачальників.

З урахуванням цих зауважень нами пропонується розширена модель EOQ, що може мати наступний вигляд:

$$EOQ = \sqrt{\frac{2T * F * K_{np} * K_{nn}^2}{CC}} \quad (3.2)$$

де EOQ – економічно обгрунтована потреба в запасах, при якій мінімізуються сумарні поточні витрати по їх формуванню і зберігання;

T – запланований обсяг реалізації товарів за цінами собівартості;

F – сума поточних витрат на одне замовлення товарів у постачальників;

K_{np} – коефіцієнт нерівномірності реалізації товарів по окремих інтервалах загального періоду часу;

K_{nn}^2 – коефіцієнт нерівномірності постачання замовлених товарів по окремих інтервалах загального періоду часу;

CC – сума поточних витрат по зберігання одиниці товарних запасів на підприємстві.

Виходячи із трудоемкості застосування і надійності результатів розрахунків товарних запасів пропонується:

- запаси товарів поточного зберігання групи “А” розраховувати за “методом EOQ” (як основним), доповнюючи результати визначення їх обсягу за методом техніко-економічних розрахунків;

- запаси товарів поточного зберігання групи “В” розраховувати за “методом EOQ” (як основним), доповнюючи результати їх визначення за одним із статистичних методів;

- запаси товарів поточного зберігання групи “С” розраховувати щонайменше двома варіантами статистичних методів. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Значимість асортименту товарів ТОВ «Мегастронг» на 2018 рік

Групи товарних запасів	Плановий оборот по групі тис. грн.	Частка в товарообігу, %	Питома вага групи	Частка в товарообігу, % накопичувальним підсумком	Група
Соки	60004,53	45,01	60%	45,01	А
Солодкі газовані напої	36820,71	15,49		60,10	
Зернові батончики	3282,38	10,74	30%	71,24	В
Цукерки	3144,28	8,62		79,86	
Мінеральна вода	2022,47	6,69		86,54	
Пастила	1993,45	4,66		91,20	
Інші товари	1295,94	1,08	10%	92,28	С
Каші вівсяні	1120,81	0,93		93,22	
Пресерви	1120,81	0,93		94,15	
Енергетичні напої	1023,74	0,85		95,01	
Пластівці кукурудзяні	987,72	0,82		95,83	
Соуси	985,72	0,82		95,83	
мед	891,65	0,74		97,39	
М'ясні консерви	889,65	0,74		98,13	
Топінги	879,64	0,73		98,87	
Сиропи	798,58	0,67		99,53	

Рибні консерви	675,49	0,56		99,89
Наповнювачі	564,41	0,47		100,00

Розрахуємо планові обсяги товарних запасів ТОВ «Мегастронг» на 2018 рік (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Планові обсяги товарних запасів ТОВ «Мегастронг» на 2018 рік тис.грн.

№ п/п	Товарні групи	2015	2016	2017	Прогноз
					2018
1	Соуси	781	715	675	627,6
2	Наповнювачі	532	587	564	582,1
3	Сиропи	820	845	798	788,0
4	Пластівці кукурудзяні	774	859	987	1114,7
5	Енергетичні напої	854	945	1120	1283,4
6	Топінги	769	954	879	950,2
7	М'ясні консерви	655	845	102,3	72,2
8	Пресерви	767	729	889	964,5
9	Рибні консерви	878	768	985	1062,5
10	Пастила	1584	1976	2595	3322,6
11	Солодкі газовані напої	45668	39861	59961	71266,5
12	Зернові батончики	951	1587	1992	2912,3
13	Мінеральна вода	1580	1978	2021	2297,5
14	Каші вівсяні	964	875	1295	1546,0
15	Соки	41789	39563	43794	44969,3
16	Цукерки	3128	2987	3142	3152,7
17	Інші товари	1150	1987	3280	5540,8
18	Всього	103644	98061	118079,3	142452,9

За даними табл. 3.6 в 2018 році прогнозується збільшення обсягів товарних запасів загалом на 20,64 %. Найбільше збільшаться товарні запаси таких товарних груп: солодкі газовані напої на 11305,5 тис.грн. та інші товари - 2260,83; але є й такі групи товарів які планово будуть знижені, а саме: Соуси – на 47,4 тис. грн, м'ясні консерви – 30,12 тис. грн. та сиропи на 10,03 тис.грн.

3.3. Прогнозна оцінка ефективності управління товарними запасами ТОВ «Мегастронг»

Важливими функціями управління товарними запасами на підприємстві ТОВ «Мегастронг» є організація їх внутрішнього руху та контролю за їх рівнем. Побудова цих процесів базується на сучасних концепціях логістичного менеджменту.

Нами було проаналізовано період оборотності по товарних групах, які мають найбільший попит у населення та розрахована сума вивільнених коштів для цих товарних груп загалом по підприємству ТОВ «Мегастронг» й отримані дані занесені до табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз періоду оборотності по товарних групах та розрахунок суми вивільнених коштів на ТОВ «Мегастронг»

Показники	Товарні групи			Всього по підприємству
	Безалкогольні напої	Соки	Кондитерські вироби	
1. Середні товарні запаси, тис. грн.	48496,7	41715,3	3085,7	93297,7
2. Рівень товарних запасів, в днях обороту	16	17	22	18,33
3. Період обороту товарних запасів, дні	58,6	62,4	38,2	53,07
4. Коефіцієнт оборотності	10,0	21,8	8,0	13,27

товарних запасів, рази				
6. Сума вивільнення (відволікання) коштів у випадку прискорення (уповільнення) оборотності запасів, тис. грн.	4849,7	1918,9	385,7	7154,3

Таким чином, згідно розрахунків найбільшим рівнем товарних запасів в днях виявився у товарної групи Кондитерські вироби який склав 22 дні, а найменшим є у Безалкогольних напоях – 16 днів; загалом в середньому по підприємству ТОВ «Мегастронг» Рівень товарних запасів склав 18,33 дні. Найбільшим період обороту товарних запасів був у соків – 62,4 дні; а загалом по підприємству склав 53,07 дні. Сума вивільнення (відволікання) коштів у випадку прискорення (уповільнення) оборотності запасів, тис. грн. загалом по підприємству ТОВ «Мегастронг» склала 7154,3 тис. грн..

Факторний аналіз рентабельності розкриває найважливіші причинно-наслідкові зв'язки між показниками фінансового стану підприємства і фінансовими результатами. Тому вони є незамінним інструментом оцінки ситуації, що склалася. Факторний аналіз рентабельності є також моделлю прогнозування фінансової стійкості підприємства. Необхідність передбачення найближчих і віддалених перспектив розвитку є актуальним завданням для підприємства. Темпи зростання продажів залежать не лише від попиту, ринків збуту, потужностей підприємства, але і стану фінансових ресурсів, структури капіталу й інших факторів [43].

Тому нами було проаналізовано рентабельність активів ТОВ «Мегастронг» за визначеними факторами (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Факторний аналіз рентабельності активів ТОВ «Мегастронг»

Показники	2016	2017	Абсолютний приріст, +/- %
1. Товарооборот, тис.грн.	135425	160853,3	2,9

2. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, тис.грн.	82347,2	101047,1	20,4
3. Середні активи, тис.грн.	184320	213434	15,8
4. Рентабельність товарообороту, %	52,97	55,09	4,21
5. Коефіцієнт оборотності активів, рази	9,8	10,6	8,2
6. Рентабельність активів, %	53,2	55,32	4

Провівши факторний аналіз рентабельності активів ТОВ «Мегастронг», можемо дійти висновку, що підприємство підвищило ефективність своєї діяльності за усіма показниками наведеними в табл. 3,8. Визначивши дані показники, можемо з впевненістю сказати, що підприємство ТОВ «Мегастронг» в плановому 2018 році не зменшить своєї ефективності.

Нами було визначено вплив зміни товарних запасів на зміну товарообороту ТОВ «Мегастронг» в плановому 2018 р. (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Прогнозний аналіз впливу зміни товарних запасів на обсяг товарообороту підприємства, тис. грн.

Показники	2016	2017	Приріст, (+,-)	Резерви збільшення товарообороту	Планові показники на 2018 рік
Залишок товарів на початок року	1231	1537,3	306,3	-	765,1
Надійшло товарів за рік	38901,2	44343,7	5442,5	6442,5	50786,2
Реалізовано товарів	37364	42774	5409,8	-	48183,8
Залишок товарів на кінець року	1537	1569,7	32,7	32,7	1602,4
Всього:	79033,4	90224,7	11191,3	6475,2	101338

Дані таблиці свідчать, що у 2017 р. підприємство достатньо забезпечено товарними запасами. Це призведе до збільшення товарообороту в 2018 році приблизно на 6475,2 тис. грн. за рахунок збільшення обсягів закупок товарів й відповідно їх продажів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Результатом дослідження є теоретичне узагальнення та визначення основних методичних підходів до управління товарними запасами на підприємстві ТОВ «Мегастронг». На основі проведеного дослідження сформульовано наступні основні висновки:

Розвиток методологічних засад управління товарними запасами в сучасних умовах потребує поглиблення їх поняття з позицій характеристик інтегрованого системного об'єкта управління. Це поняття пропонується визначати наступним чином: “Товарні запаси підприємства торгівлі являють собою один з найважливіших видів його активів, що постійно оновлюються, у вигляді цілеспрямовано сформованої сукупності товарів споживчого призначення, що придбані для наступного продажу кінцевим споживачам з метою отримання підприємницького доходу і знаходяться на підприємстві до моменту їх реалізації”.

Визначення сутності управління товарними запасами має спиратись на сучасну управлінську парадигму та інтегровано характеризувати предмет цього управління, враховуючи особливості окремих його функціональних систем. Це поняття пропонується викласти в наступному вигляді: “Управління товарними запасами в підприємствах торгівлі являє собою систему концепцій, принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, використанням і організацією обороту їх товарних запасів”.

Основною стратегічною метою комплексного управління товарними запасами в підприємствах роздрібно́ї торгівлі визначено забезпечення його стійкого росту у довгостроковій перспективі.

Реалізація основної мети і задач управління товарними запасами потребує уточнення функцій цього управління, як спеціальної інтегральної управляючої системи.

Побудова системи комплексного управління товарними запасами на ТОВ «Мегастронг» потребує вдосконалення методологічної бази оцінки ефективності цього управління. Конкретні рекомендації по кожному з напрямів, а також узагальнена система показників оцінки ефективності управління товарними запасами на ТОВ «Мегастронг» запропоновані в роботі.

На основі визначених методичних принципів сформульована і запропонована до практичного використання система критеріїв оптимізації товарних запасів з позицій операційного, фінансового і логістичного менеджменту.

Сучасний стан управління товарними запасами на ТОВ «Мегастронг», який розглянуто за період 2015-2017 років, характеризується наступними основними тенденціями:

Значне збільшення залишку всіх позицій товарних запасів в середньому на 1,49%. Найбільше зростання вартісного обсягу товарних запасів спостерігалось за товарами: інші товари – 105,76%; каші вівсяні – 57,23%; рибні консерви – 40,79%, пресерви – 26,9%, та мінеральні води 22,93%.

За динамікою структури залишків товарних запасів на складі ТОВ «Мегастронг» питома вага кожної товарної позицій в структурі товарних запасів коливалася не в значних межах – від 0,5% до 2%. Найбільшу питому вагу в обсягах товарних запасів займають наступні позиції: Солодкі газовані напої 44,4%, та соки в середньому 36,6%.

За останні роки на підприємстві ТОВ «Мегастронг» зменшення обсягів реалізації вплинуло на зростання середнього обсягу залишків товарних запасів на 382,5 тис.грн.: по ТМ «Кока-Кола» - на 199,3 тис.грн. і по ТМ «Rich Kids» - на 183,2 тис.грн.

Також було проведено оцінку ефективності витрат при реалізації товарних запасів ТОВ «Мегастронг», з якої був зроблений висновок, що питомий валовий прибуток на 1 грн. операційних витрат зменшився на 1,18 грн./од. по відношенню до 2015 року, така зміна відбулась внаслідок збільшення операційних витрат в цілому на 5737,29 тис. грн., але прослідковується й позитивна тенденція витратоємності реалізації, яка збільшилась в цілому на 0,11 внаслідок збільшення валового прибутку.

Спроекувавши та проаналізувавши матрицю ABC-XYZ-аналізу, ми дійшли висновку, що високу прибутковість та регулярність продажів мають «Соки», а от низьку прибутковість та нерегулярність продажів з низьким рівнем прогнозованості має товарна група «М'ясні консерви». Тому нами рекомендовано відмовитись від продажу м'ясних консервів, а для груп СХ та СУ, щоб підвищити прибутковість та регулярність продажів рекомендуємо впровадити систему знижок (акцій).

Проаналізувавши період оборотності по товарних групах, які мають найбільший попит у населення та розрахувавши суму вивільнених коштів для цих товарних груп загалом по підприємству ТОВ «Мегастронг», було визначено, що найбільшим є рівень товарних запасів в днях по товарній групі «Кондитерські вироби», який склав 22 дні, а найменшим «Безалкогольні напої» – 16 днів. В середньому по підприємству «Мегастронг» рівень товарних запасів склав 18,33 дні. Найбільшим період обороту товарних запасів був у соків – 62,4 дні; а загалом по підприємству - 53,07 дні. Сума вивільнення коштів у випадку прискорення (уповільнення) оборотності запасів загалом по ТОВ «Мегастронг» склала 7154,3 тис. грн..

За проведеними розрахунками в 2018 році на підприємстві «Мегастронг» прогнозується збільшення обсягів товарних запасів загалом на 20,64 %. Найбільше зростуть товарні запаси таких товарних груп: солодкі газовані напої на 11305,5 тис.грн. та інші товари - 2260,83; але є й такі групи товарів які планово будуть знижені, а саме: соуси – на 47,4 тис. грн, м'ясні консерви – 30,12 тис. грн. та сиропи на 10,03 тис.грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альбеков А.У. Коммерческая логистика / А.У. Альбеков, О.А. Митько // – Ростов н/Д.: “Феникс”, 2008. – 416с.
2. Бабич Т.Н. Планирование на предприятии / Т.Н. Бабич, Є.Н. Кузьбожев // Учебн. пос. – М. КНОРУС, 2012.-336с.
3. Балдинюк А.Г. Проблеми фінансування оборотних активів торговельних підприємств / А.Г Балдинюк // зб. наук. пр. вип. II. Економічні науки. – Чернівці: Ант. ЛТД, 2012. – ч. II - С.88-91
4. Бакунов О. В. Формування стратегії управління товарними запасами торговельного підприємства на засадах категорійного менеджменту / О.В. Бакунов, О.С. Крещенко // Торгівля і ринок України: зб. наук. праць – 2012. – Вип. 33. – С. 119–127.
5. Беляєва М. В. Економічний механізм регулювання підприємницької діяльності в торгівлі : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / М.В. Беляєва / – Харків, 2010. – 181 с.
6. Богацька Н.М. Товарні запаси як суб'єкт управління в підприємствах роздрібної торгівлі / Н.М. Богацька // Зб. наук. пр. по мат. всеукр. наук.-практ. конф. ВТЕІ КНТЕУ «Регіональні проблеми та перспективи розвитку сфери товарного обігу: теорія і практика», 2013. – С. 196-201.

7. Богацька Н.М. Система специфічних функцій управління товарними запасами роздрібного торговельного підприємства як інноваційна основа розвитку регіонів / Н.М. Богацька // Наук. вісник ЧТЕІ КНТЕУ. Вип. I. Економічні науки. – Чернівці: Ант Лтд, 2010. – С. 68-71.
8. Богацька Н.М. Методологічні засади систематизації товарних запасів роздрібного торговельного підприємства-інноваційний аспект в підприємстві / Н.М. Богацька // Зб. наук. пр. Вип. X, ювілейний, №3-4. – Луцьк: «Надстир'я» 2010. – С. 16-22.
9. Богацька Н.М. Сутність, мета та задачі управління товарними запасами – один із сучасних аспектів діяльності підприємства роздрібної торгівлі / Н.М. Богацька // Зб. наук. пр. ДНУ. Вип.191. – Дн.:2012. – С.180-186.
10. Богацька Н.М. Зміст процесу управління товарними запасами в підприємствах роздрібної торгівлі / Н.М. Богацька // Мат. міжнарод. конф. ЗНУ «Розвиток економіки в трансформаційний період: глобальний та національний аспекти», 2010. – Том II. – С. 10-13.
11. Богацька Н.М. Оптимізація формування обсягів та складу товарних запасів підприємства // Зб. наук. пр. ДНУ. Вип.207. – Дн.:2011. – С.216-223.
12. Богацька Н.М. Організація внутрішнього руху товарних запасів в підприємстві / Н.М. Богацька // Вісник КНТЕУ. – К.: 2011. - С.74-79.
13. Бондар Н.М. Економіка підприємства / Н.М. Бондар // Навч.пос. – К.: Видавництво А.С.К., 2014. -400с.
14. Варчук О.А. Облікова політика підприємства: визначення та проблеми формування / О.А. Грабовенко, О.А. Варчук // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – №3. – С. 19-24.
15. Вавдійчик І.М. Товарні ресурси підприємств роздрібної торгівлі та організаційно-економічні форми їх забезпечення [Електронний ресурс] / І.

- М. Вавдійчик // Науковий огляд. – 2014. – Т. 4, № 3. – Режим доступу: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/187>.
16. Высочин И.В. Управление товарооборотом в системе экономического управления предприятием розничной торговли / И.В. Высочин // Экономика и предпринимательство. – 2013. – №3 (32). – С. 258-264.
 17. Власова Н.О. Формування ефективної закупівельної політики підприємств роздрібної торгівлі. / Н.О. Власова, Ю.В. Пономарьова //— Харків, 2008-345с.
 18. Воскобоева О. В. Стратегія управління товарними запасами / О.В. Воскобоева // Вісник ЖДТУ. Сер.: Економічні науки. – 2015. – № 4 (58) – С. 197 – 199.
 19. Воронко Р. М. Класифікація товарних запасів на підприємствах роздрібної торгівлі / Р.М. Воронко, В.О. Грезенталь // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2012. – Вип. 22.07. – С. 164–168.
 20. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності / Б.В. Гринів// Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
 21. Данніков О. В. Маркетингові рішення щодо підвищення ефективності управління товарними запасами оптово-роздрібного підприємства 163 / О.В. Данніков, Л.Ф. Романенко // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. О. О. Беляєв. – 2013. – Вип. 30. – С. 273–286.
 22. Дикань Г. К. Экономическая роль товарных запасов оптовых предприятий в современном рыночном процессе и методы управления ими [Електронний ресурс] / Г. К. Дикань // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – 2007. – № 12. – Режим доступа: <http://jurnal.org/articles/2007/ekon74.html>

23. Джонсон Д.К. Современная логистика / Д.К. Джонсон, Д.Ф. Вуд, Д.Л. Ворлоу // 7-е изд. Пер. с англ. – М.: Изд. Дом «Вильямс», 2016. -624с.
24. Есимсеитова К. А. Организация логистики на малом предприятии [Электронный ресурс] / К.А. Есимсеитова, М.С. Есимсеитов, Б.К. Жакенов // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 1. – Режим доступа: <http://www.science-education.ru/pdf/2013/1/8321.pdf>
25. Занько Б. М. Облік, аналіз та аудит товарних запасів на підприємствах торгівлі. / Б.М. Занько / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – К.: КНТЕУ, 2009. – 20с.
26. Іваненко О. В Моделі та методи управління запасами на підприємстві в умовах невизначеності / О.В. Іваненко, А.О. Фоменко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 4 (16). – С. 108–111.
27. Козін С.В. Організаційна схема збутової мережі торговельного підприємства/ С.В. Козін // Маркетинг в Україні. №3(19). травень-червень 2010 р. - С. 26-29.
28. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії / Є.В. Крикавський // Підручник. – Львів: “Львівська політехніка” – “Інтелект-Захід”, 2008. – 416с.
29. Круглова О. А. Ефективність управління товарними запасами у підприємствах роздрібної торгівлі / О.А. Круглова / автореф. дис. канд. екон. наук: спец. «Економіка торгівлі та послуг»– Харків. - 2016. С.17
30. Лебедева С.Н. и др. Экономика торгового предприятия / С.Н. Лебедева //Уч. пособ. – Минск: Новое знание, 2008. – 240с.
31. Лігоненко Л.О. Управління товарами забезпечення обороту торговельного підприємства / Л.О. Лігоненко, І.М. Чумак // Навч. Посібн. - К.: КДТЕУ, 2008.

32. Лобов С.Г. Система управління запасами підприємства/ С.Г. Лобов // Економіка, фінанси, право. – 2009. - №7. – С.18-22
33. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства / А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, Н.М. Ушакова // Під ред. Ушакової Н.М. – К.: “Хрещатик”, 1999. – 800с.
34. Міценко Н.Г. Функціонування підприємств-посередників на спеціалізованому ринку: монографія / Н.Г. Міценко, І.П. Міщук, В.А. Боднарюк / Львів. комерц. акад. – Львів: ЛКА, 2013. – 376 с.
35. Молодоженя М. В. Оптимізація товарних запасів - основа ефективної господарської діяльності підприємства / М.В. Молодоженя // Вісник КНТЕУ, 2010 р. - №6, с. 97-99.
36. Міценко Н. Г. Проблеми управління товарними запасами торговельних підприємств / Н. Г. Міценко, Н. Б. Миколів // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 314–317.
37. Нестеренко О.О. Аналіз асортиментної політики підприємства роздрібною торгівлі / О.О. Нестеренко // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2010. – № 3 (53) – С. 172-178.
38. Олініченко К. С. Концептуальна модель управління товарними запасами на підприємствах роздрібною торгівлі / Л.І. Безгінова, К.С. Олініченко // Бізнес-інформ. – 2014. – № 9. – С. 224–229.
39. Олініченко К. С. Товарні запаси в роздрібних торговельних підприємствах / К.С. Олініченко // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. – Х.: ХДУХТ, 2011. – Вип. 1 (13). – С. 422–430.
40. Олініченко К. С. Товарні запаси підприємства: сутність та їх склад / К.С. Олініченко, Л.І. Безгінова // Вісник МСУ. Харків. Економічні науки: зб. наук. праць. – Х., 2011. – Вип. 2. – С. 139–146.

41. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність / В.В. Пастухова // Навч. Пос. – К.: КНЕУ, 2008. – 302 с.
42. Покропивний С.Ф., Підприємництво: стратегія, організація ефективність / С.Ф. Покропивний, В.М. Колот // Навч. Пос. – К.: КНЕУ, 2008. - 346с.
43. Сідорова Т.О. Удосконалення методики аналізу товарних запасів підприємства / Т.О. Сідорова, Н.Б. Кащена, Г.Г. Лисак // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2013. – Вип. 1 (1). – С. 23-30.
44. Смоквіна Г.А Вплив елементів облікової політики на фінансовий результат діяльності підприємства / Г.А. Смоквіна, С.Ю. Каверіна //Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 1 (23). – С. 61-71.
45. Хаврук В. О. Аналіз систем управління запасами / В.О. Хаврук // Вісник Національного транспортного університету. – 2012. – № 26 (2). – С. 313–324.
46. Чаплінська А. А. Взаємозв'язок понять «товар» і «товарні запаси» та їхнє місце у системі управління діяльністю торговельного підприємства / А.А. Чаплінська // Науковий вісник Чернівецького торг.екон. ін-ту КНТЕУ. – 2009. – Вип. 2 (34): Економічні науки. – С. 142 – 148.
47. Чаплінський Ю. Б. Оцінка ефективності використання товарних запасів торговельного підприємства / Ю.Б. Чаплінський // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2010. – Вип. 7 (25), Ч. 3. – С. 450–457.
48. Федак Л. М. Управління запасами підприємства на засадах функціонального підходу / Л. М. Федак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.12. – С. 308–315.
49. Господарський кодекс України прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003р. // Відомості Верховної Ради.-2003.-№436-IV. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

50. Інструкція про облік роздрібного товарообороту і товарних запасів: Зареєстрована міністерством юстиції України в державному реєстрі нормативних актів міністерств та інших органів державної виконавчої влади 28.01.97 за №13/1817. – К.: Міністерство статистики України, 1997. – 15 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0013-97>.

ДОДАТКИ

Додаток А

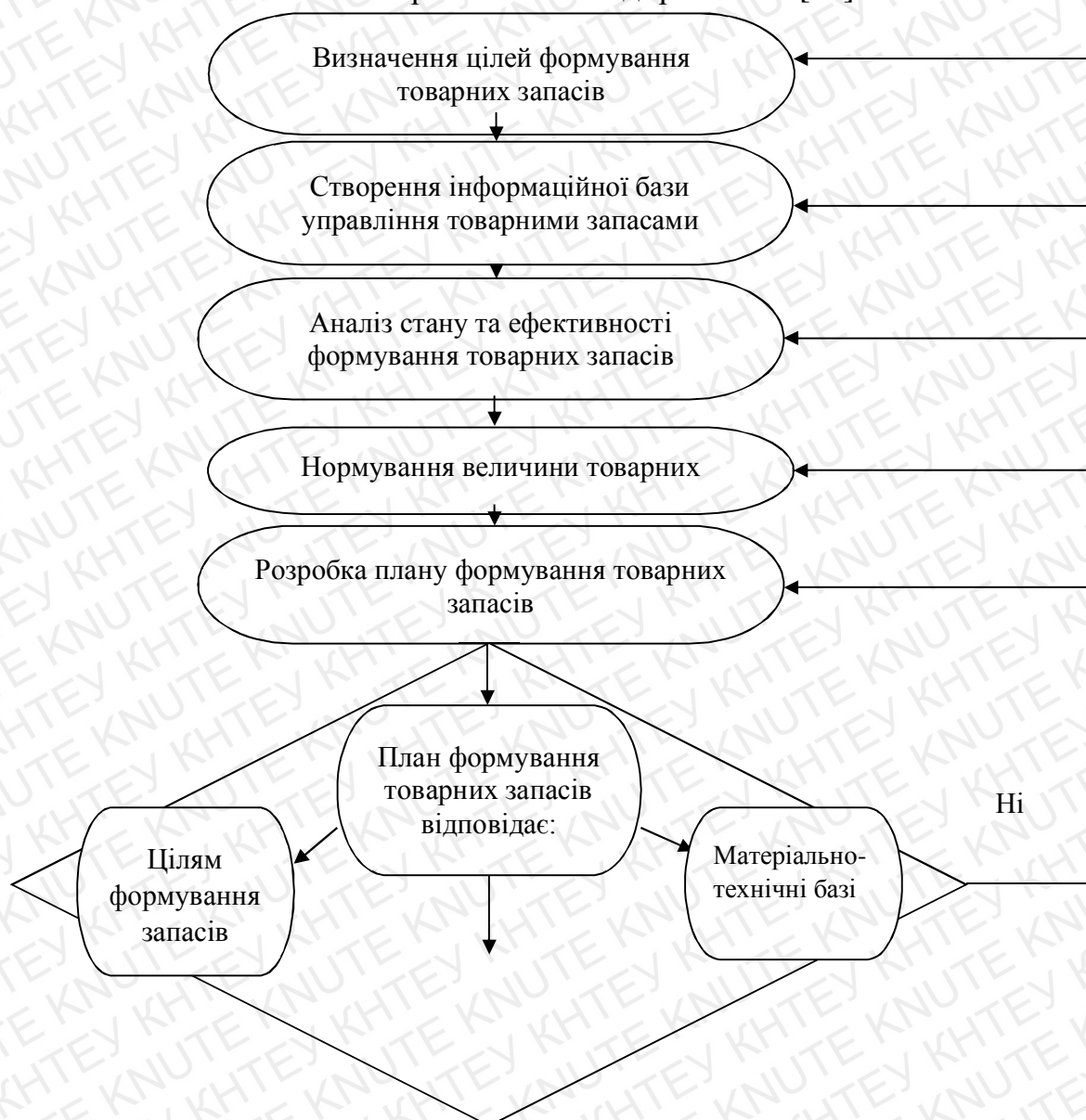
Система показників оцінки ефективності та якості управління товарними запасами в роздрібних підприємствах торгівлі

Система управління товарними запасами	Показники оцінки		
	Ефективність управління		Якості управління
	Основні	Допоміжні	
I. Система бухгалтерського обліку	Коефіцієнт нарощення доданої вартості	-	1. Своєчасність надання інформації про зміни вартості товарних запасів
II. Система операційного менеджменту	Коефіцієнт обертання товарних запасів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коефіцієнт запасомісткості товарообороту. 2. Коефіцієнт комерційної доходності реалізації товарних запасів. 3. Коефіцієнт валової рентабельності реалізації товарних запасів. 4. Коефіцієнт чистої рентабельності реалізації товарних запасів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Питома вага нормованих товарних запасів в загальній їх сумі. 2. Розмір відхилень фактичних товарних запасів від нормованих. 3. Співвідношення запасу поточного поповнення і страхового запасу в загальній сумі товарних запасів поточного зберігання. 4. Питома вага товарів, що не користуються попитом населення або втратили споживчі властивості, в

	5. Коефіцієнт рентабельності витрат по утриманню товарних запасів	загальній сумі товарних запасів. 5. Коефіцієнт уцінки товарних запасів. 6. Співвідношення постійних і змінних поточних витрат по формуванню і утриманню товарних запасів в підприємстві.
--	---	--

Додаток Б

Структурно-логічна схема процесу управління товарними запасами торговельного підприємства [33]

Додаток В

**Показники ділової активності використання товарних запасів
в 2015-2017 рр. ТОВ «Мегастронг»**

Стаття товарних запасів	Періоди обороту, дн.			Приріст (+/-)			
	2015	2016	2017	2016/2015		2017/2016	
				Абсолютний	Відносний %	Абсолютний	Відносний %
Цукерки натуральні ЕКО " ТМ Фрутім" яблучні 25гр	3,7	3,0	1,5	-0,7	-19,9	-1,5	-50,1
"Fruity Nut" Батончик злаковий горіхи-йогурт-журавлина 40гр	4,2	3,4	1,1	-0,8	-18,9	-2,3	-67,9
ТМ АХА Зерновий батончик з шоколадом і горіхами 25гр	3,7	3,5	1,6	-0,2	-5,1	-1,9	-55
Burn Original 0,25л ж/б	3,5	3,4	1,2	-0,1	-1,8	-2,2	-63,9
Наш Сік 0,2л: виноградно-яблучний	3,8	4,1	1,6	0,3	8,2	-2,4	-59,7
Jaffa Minions 0,2л: банан-полуниця	3,5	3,3	1,2	-0,1	4,1	-2,2	-65,6
Швепс, Бітер лимон, 0,25л скло	3,7	3,6	1,8	-0,1	-2,9	-1,8	49,7
Мюслі хрусткі медові з шоколадом і горіхами 375г	3,5	4,9	1,3	1,4	39,7	-3,7	-74,5
Кукурудзяні пластівці медові 90г	3,8	3,9	1,5	0,1	3	-2,4	-61,5
Каша вівсяна миттєвого приготування 240г	3,9	4,1	1,4	0,2	5,3	-2,7	-65,1
Rich Kids 0,2л: в асортименті	3,7	3,7	1,4	0,0	-0,9	-2,3	-62,0
Зерновий батончик з наповнювачем "Лісові ягоди" 23г	2,7	3,4	2,0	0,7	27,5	-1,4	40,8
Кульки з какао 150г	1,5	2,9	1,3	1,4	88,6	-1,6	-54,2

БонАква негазована, 0,5л	2,4	3,8	2,2	1,5	61,9	-1,7	43,5
Aquarte 0,5л з смаком маракуйї	2,7	3,9	2,0	1,3	47,4	-2,0	49,8
ТМ АХА Батончик з шоколадом та шматочками апельсина 25гр	2,8	3,4	2,4	0,6	21,7	-0,9	-27,9
Спрайт 0,25л скло	2,3	3,9	1,6	1,6	72,1	-2,3	-58,3
Фанта Апельсин, 0,33л ж/б	1,5	4,7	1,3	3,2	218,2	-3,3	-71,4
Мюслі тропічні з медом 375г	2,6	5,0	2,4	2,4	94,7	-2,6	-52,0
RICH Combifit Екзотик Нектар 1л	2,2	8,1	2,3	5,8	259,8	-5,8	-71,4
Fuzetea, Чай зелений зі смаком лимона та лайма, 0,5л	2,5	6,2	2,9	3,7	145,8	-3,3	-53,4
VODA UA 0,4л: негазована скло	2,6	5,1	1,7	2,4	91,6	-3,3	-66,2
Кока-Кола, Фанта Апельсин, Фанта Лимон, Спрайт 0,5л	2,5	4,3	1,9	2,0	91,3	-2,4	-55,2
В середньому:	3,0	4,2	1,7	1,2	53,5	-2,4	-41,4

Додаток Г

**Показники ділової активності формування товарних запасів
в 2015-2017 рр. ТОВ «Мегастронг»**

Стаття товарних запасів	Періоди обороту, дн.			Приріст (+/-)			
	2015	2016	2015	2016/2015		2017/2016	
				Абсолютний	Відносний %	Абсолютний	Відносний %
Цукерки натуральні ЕКО " ТМ Фрутіт" яблучні 25гр	3,6	1,7	1,5	-2,0	-53,9	-0,2	-13,0
"Fruity Nut" Батончик злаковий горіхи-йогурт-журавлина 40гр	4,1	1,8	1,1	-2,3	-55,4	-0,7	40,6
ТМ АХА Зерновий батончик з шоколадом і горіхами 25гр	3,6	2,0	1,6	-1,6	43,8	-0,5	-23,6
Burn Original 0,25л ж/б	3,4	1,6	1,2	-1,8	-53,7	-0,4	-22,3
Наш Сік 0,2л: виноградно-яблучний	3,7	1,9	1,6	-1,8	49,1	-0,3	-133
Jaffa Minions 0,2л: банан-полуниця	3,4	1,6	1,2	-1,9	-54,2	-0,4	-27,0
Швепс, Бітер лимон, 0,25л скло	3,7	2,1	1,8	-1,6	43,2	-0,3	-12,8
Мюслі хрусткі медові з шоколадом і горіхами (збагачені вітаміном Е) 375г	3,5	1,2	1,3	-2,3	-64,8	0,0	2,8
Кукурудзяні пластівці медові 90г	3,7	1,7	1,5	-2,1	-55,4	-0,2	-9,3
Каша вівсяна миттевого приг. 240г	3,8	1,4	1,4	-2,4	-62,2	0,0	-1,3
Rich Kids 0,2л в асортименті	3,7	1,7	1,4	-2,0	-54,6	-0,3	-15,9
Зерновий батончик з наповнювачем "Лісові ягоди" 23г	2,6	1,8	2,0	-0,8	-31,5	0,2	9,9
Кульки з какао 150г	1,5	1,3	1,3	-0,2	-13,1	0,0	-0,7
БонАква негазована, 0,5л	2,3	2,3	2,2	0,0	-0,2	-0,2	-7,5
Aquarte 0,5л з екстрактом ромашки та	2,6	1,9	2,0	-0,7	-26,8	0,0	1,5

смаком маракуйї -Релакс							
ТМ АХА Батончик з шоколадом апельсина 25гр	2,7	1,9	2,4	-0,9	-31,5	0,5	27,0
Спрайт 0,25л скло	2,3	1,5	1,6	-0,8	-33,2	0,1	7,1
Фанта Апельсин, 0,33л ж/б	1,5	2	1,3	-0,2	-17,0	0,1	9,1
Мюслі тропічні з медом 375г	2,5	2,5	2,4	0,0	-1,5	-0,1	4,0
RICH Combifit Екзотик Нектар 1л	2,2	2,2	2,3	0,0	-0,1	0,1	3,3
Fuzetea, Чай зелений зі смаком лимона та лайма, 0,5л	2,5	2,5	2,8	0,1	2,5	0,3	11,7
VODA UA 0,4л: негазована скло	2,6	2,6	1,7	0,0	1,1	-0,9	-34,3
Кока-Кола, Кока-Кола Лайт, Кока- Кола Зеро, Фанта Апельсин, Фанта Лимон, Фанта Мандарин, Спрайт 0,5л	2,2	1,9	1,9	-0,3	-13,9	0,0	-0,2
В середньому:	2,9	1,9	1,7	-1,1	-21,0	-0,13	-7,9

Додаток Д

Звіт про фінансовий стан ТОВ «Мегастронг»

Актив	Код	2015	2016	2017
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1110,00	1110,00	0
Основні засоби:	1010	48,10	318,20	965,70
первісна вартість	1011	92,50	440,30	1110,00
знос	1012	44,40	122,10	144,30
Усього за розділом I	1095	1295,00	1990,60	2220,00
II. Оборотні активи		0	0	0
Запаси	1100	196,10	773,30	747,40
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6833,90	1491,10	1039,70
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	0	0	0
за виданими авансами		0	0	0
з бюджетом	1135	1261,70	980,50	447,70
у тому числі з податку на прибуток	1136	37,00	170,20	55,50
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1672,40	3019,20	3459,50
Гроші та їх еквіваленти	1165	0	714,10	865,80
Інші оборотні активи	1190	2264,40	33,30	33,30
Усього за розділом II	1195	12265,50	7181,70	6648,90
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	13560,50	9172,30	8868,90
Пасив	Код			
I. Власний капітал		0	0	0
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	2000,00	2000,00	2000,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	442,00	2527,30	3364,80

Усього за розділом I	1495	2442,00	4527,30	5364,80
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		0	0	0
Усього за розділом II	1595	0	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		0	0	0
Короткострокові кредити банків	1600	728,90	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	6319,60	2889,70	2582,60
за розрахунками з бюджетом	1620	780,70	244,20	0
за розрахунками зі страхування	1625	3,70	25,90	11,10
за розрахунками з оплати праці	1630	48,10	48,10	48,10
Інші поточні зобов'язання	1690	3237,50	1437,10	862,30
Усього за розділом III	1695	11118,50	4645,00	3504,10
Баланс	1900	13560,50	9172,30	8868,90

Додаток Е

Звіт про сукупний дохід ТОВ «Мегастронг»

Стаття	Код	2015	2016	2017
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	129957,8	135425,2	160853,3
Інші операційні доходи	2120	0	0	0
Інші доходи	2240	0	0	0
<i>Разом доходи</i>	2280	129957,8	135425,2	160853,3
Операційні витрати	2180	11102,9	15503,8	16840,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	26313,8	37364,2	42774
Фінансові витрати	2190	100	190	150
Інші витрати	2270	40	20	42
<i>Разом витрати</i>	2285	37556,7	53078	59806,2
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	92401,1	82347,2	101047,1
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	16632,2	14822,5	18188,5
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	75768,9	67524,7	82858,6